

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . . 2.40 „

Pentru Românii și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA
Strada Zrinyi Nr. 1/a

INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.

Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisele nu se in-
nanțază

Rezultatele pozitive ale tratativelor.

Arad, 20 Februarie.

Istoricul și întregul conținut al tratativelor comitetului nostru național cu ministrul președinte ungar se va da publicității într-o broșură specială. Această broșură va justifica hotărârea comitetului, când s'a decis să primească invitarea premierului ungar la discutarea chestiei românești din statul ungar. Va oferi această broșură orientarea de lipsă publicului românesc și va informa și străinătatea asupra situațiunii actuale politice a poporului românesc din Ungaria și Ardeal și asupra politicii de guvernământ a acestui stat, care, nedreptățind pe Români, nu numai face imposibilă consolidarea internă a Ungariei, ci primejduiește chiar interesele internaționale ale monarhiei austro-ungare.

Și până atunci, însă, presa noastră națională are datoria să deslușească însemnătatea acelor tratative și să fixeze înainte de toate avantajele ori desavantajele lor. Discuția trebuie să fie acum absolut liberă, căci opinia noastră publică trebuie să rezume toate învățăturile acestor tratative în scopul de a se crea pentru viitor procedurile cele mai potrivite, când conducerea partidului nostru național ar ajunge eventual din nou în asemenea situațiune, ca cea prilejită de tratativele recente cu conducătorul actual al politicii de guvernare în statul ungar.

Din partea noastră de astă dată vom ni-
zui a fixa acelea rezultate ale tratativelor,

cari în chip elementar se evidențiază din ac-
țele cunoscute publicului până aci și se pot
constata fără vre-o contradicție întemeiată.
Rămâne apoi, ca mințile luminate ale celor
chemați, să facă lumină deplină asupra tutu-
ror considerantelor chestiunii.

Sub acest raport de idei trebuie să con-
statăm înainte de toate, că tratativele între
comitetul nostru și contele Ștefan Tisza fără
îndoială au aruncat în opinia publică a Eu-
ropei întregi chestia română din monarhia
austro-ungară și s'a constatat în mod evi-
dent, că complexul chestiei orientale cuprinde
în sine și chestia românească din acea mo-
narhie. Această constatare este un rezultat
pozitiv al tratativelor și acest rezultat își are
importanța sa gravă, care se va desluși tot
mai intenziv chiar în cel mai apropiat viitor.

Factorii conducători ai vieții de stat în
Ungaria au fost imperativ necesități a recu-
noaște, că neamul românesc din această țară
este nedreptățit. Această recunoaștere o con-
stitue însuși faptul, că premierul ungar a tre-
buit să constate nemulțumirea Românilor cu
situațiunea lor obștească și cu politica de gu-
vernare a țării și pentru rezoane înalte de
stat s'a simțit îndemnat a încerca îndulcirea
noastră prin sanarea doleanțelor, cari i s'au
părut justificate. *Sunt deci doleanțe justifi-
cate și recunoscute chiar din partea guver-
nului ungar*. Este această constatare un prea
valoros rezultat al tratativelor. Căci dacă
există doleanțe justificate, acestea fără îndoială
trebuie să fie sanate. Rămâne deci o
îndatorire a guvernului actual și a tuturor ce-
lor viitoare, ca doleanțele justificate ale Ro-
mânilor din statul ungar să fie sanate prin

acțiuni guverniale. Sub raportul considera-
țiunilor noastre asupra valorii politice a tra-
tativelor este deocamdată irrelevant faptul,
că punctul nostru de vedere referitor la do-
leanțele justificate ale poporului român din
Ungaria și Ardeal difere absolut de acela al
contelui Ștefan Tisza.

Nu ne farmecă prea mult constatarea pre-
mierului ungar, că interesele de existență ale
întregului neam românesc sunt identice cu a-
celea ale neamului maghiar. Afirmarea acea-
sta poate să cuprindă adevărul în anumite
situațiuni internaționale, dar nu eschide ab-
solut posibilitatea ca în alte situațiuni ea să
fie contrară adevărului. Se pare chiar că
neamul maghiar, conștient ori inconștient, a-
proprie de realitate tot mai mult astfel de si-
tuațiuni, în care interesele de existență a
neamului românesc nu vor fi identice, ci toc-
mai divergente intereselor de existență a po-
porului maghiar. Soartea și vrednicia fiecă-
rui popor va avea să determine într-o aseme-
nea situațiune raporturile de viață între cele
două neamuri. La nici un caz însă istoria nu
va putea scoate poporul românesc vinovat
pentru creierea unei asemenea situațiuni.

Dacă însă ne lasă oarecum reci identita-
tea de interese între națiunea română și cea
maghiară, cu atât mai mult confirmăm ade-
vărul recunoscut acum de conducerea politică
a statului ungar, că cele mai mari interese
internaționale ale monarhiei austro-ungare
reclamă imperios înlăturarea conflictului
dintre poporul român și politica de guvernare
a statului ungar. Este mai presus de orice îndoială,
că România își face politica sa externă
în conformitate cu interesele sale de exis-

Henri Bergson.

Sentimentul estetic.

Le-am vorbit atât de mult cetitorilor despre Berg-
son și de filozofia lui, încât cred nimerit să detașez și
să traduc în acest loc un fragment din admirabila „In-
cercare asupra datelor imediate ale Conștiinței”. După
cum scriu și în Cronica din Paris, marele filozof a fost
ales membru al Academiei franceze. În aceeași Cronică
mă ocup mai pe larg și de opera sa. Din fragmentul pe
care-l traduc mai jos, cetitorii vor putea judeca con-
cepția originală, subtilitatea de analiză și limpezimea
de expunere a lui Henri Bergson. Acest cugetător face,
după cum am scris în altă parte, un loc foarte important
artei și intuiției omenesti. Pasajul pe care-l dau astăzi
în *Românul* ne vorbește tocmai de sentimentul estetic,
atât de fin, atât de complet și în general atât de viu
definit. — Adrian Corbul.

Pentru a înțelege cum simțul frumosului com-
portă el însuși mai multe grade, ar trebui să-l
supunem unei analize minuțioase. Poate că difi-
cultatea noastră de a-l defini constă mai ales
în faptul că suntem obișnuiți a considera frum-
setile naturii ca anterioare frumsetilor artei:
procedurile artei nu mai sunt în acest caz decât
niște mijloace prin cari artistul exprimă fru-
mosul, iar esența frumosului rămâne miste-
rioasă. Dar am putea să ne întrebăm dacă na-
tura este frumoasă și în alt mod decât prin în-
tăirea fericită a unor anumite proceduri ale
artei noastre, și dacă arta nu precedează într'un
oarecare sens însăși natura. Fără a merge așa

departe, îmi pare că ar fi mai coniform unei me-
tode sănatoase să studiem mai întâi frumosul
în operele unde a fost produs printr'un efort
conștient, și apoi să ne coborim prin tranziții
abea simțite dela artă la natură, care e și ea
artistă în felul ei. Punându-ne în acest punct de
vedere, vom vedea, îmi pare, că arta are drept
obiect de a adormi puterile active sau mai bine
zis rezistente ale personalității noastre, și de a
ne aduce astfel într'o stare de docilitate per-
fectă în care realizăm ideia pe care ne-o sugerează,
în care simpatizăm cu sentimentul exprimat.
În procedurile artei, vom regăsi sub o
formă atenuantă, procedurile rafinate și oare-
cum spiritualizate, prin cari se obține în general
o stare de hipnoză. — Așa, în muzică, ritmul
și măsura suspendează circulația normală a sen-
sațiilor și ideilor noastre făcând să ne oscileze
atenția între niște puncte fixe, și stăpânindu-ne
cu atâta forță încât imitarea, chiar infinit de
discretă, a unei voci care geme ajunge să ne
umple de o tristeță extremă. Dacă sunetele mu-
zicale lucrează asupra noastră cu mai multă
putere decât acelea ale naturii, aceasta este
fiindcă natura se mărginește a exprima senti-
mente în vreme ce muzica ni le sugerează. De
unde vine farmecul poeziei? Poetul este acela
la care sentimentele se desvoltă în imagini, și
imaginile în curvinte ascultătoare de ritm pentru
a le traduce. Când vedem aceste imagini tre-
când și prin fața ochilor noștri vom încerca la
rândul nostru sentimentul care a fost pentru ele,

ca să zicem astfel, echivalentul emoțional; dar
aceste imagini nu s'ar realiza pentru noi cu
atâta putere dacă n'ar exista mișcările regulate
ale ritmului, prin care sufletul nostru, legănat
și adormit, se uită ca într'un vis pentru a gândi
și a vedea ce gândește și vede poetul. Artele
plastice obțin un efect de acelaș gen prin fixi-
tatea pe care o impun neașteptat vieții, și pe
care o contagiune fizică o comunică atenției
spectacolului. Dacă operele sculpturii antice
exprimă niște emoțiuni ușoare, cari abea le ating
ca un suflu, în schimb palida nemiscare a pie-
trei dă sentimentului exprimat, mișcării ince-
pute, un nu știu ce definitiv și etern în care gân-
dul nostru se absoarbe și voința noastră se pier-
de. În arhitectură, în chiar sânul acestei ne-
mișcări tulburătoare, am găsi anumite efecte
analoge acelora ale ritmului. Simetria formelor,
repetiția nedefinită a aceluiaș motiv arhitec-
tural, fac ca facultatea noastră de percepere să
oscileze dela acelaș la acelaș și să se desobis-
nuiască de aceste schimbări neînțelate cari, în
viața de toate zilele, ne readuc fără răgaz la
conștiința personalității noastre: indicarea, fie
ea cât de ușoară, a unei idei va ajunge în acest
caz să ne umple întreg sufletul cu această idee.
Așadar, arta tinde de a imprima decât a exprima
sentimentele în noi; ea ni le sugerează și se
lipsește ușor de a imita natura când găsește
mijloace mai eficace. Natura, întocmai ca și
arta, procedează și ea prin sugestie, dar ea nu
dispune de ritm. Ea îl înlocuiește prin acea lun-

tență și nu va admite nici odată primejduirea acestor interese prin motive de ordin sentimental, dar tot atât de adevărat este, că în fiecare stat sentimentul obștesc este un factor puternic între elementele de calculațiuni politice, căci în situații cu adevărat grele acest element adeseori hotărăște rezultatele. Pildă tocmai conflagrațiunea recentă din Balcani. Sub acest raport apoi, ori cum s'ar schimba constelațiunea echilibrării puterilor în Europa, monarhia austro-ungară totdeauna va avea să țină seamă de greutatea României în cumpăna evoluției istorice a continentului nostru. Monarhia austro-ungară deci, ea însăși, are interesul ca Români din statul ungar să fie un popor mulțumit, și nu unul nemulțumit, iară noi suntem convingși, că acest prea mare interes va afla chipul de a *sili* pe Maghiari la împăcarea Românilor.

S'a dat o mare importanță faptului, că contele Ștefan Tisza a recunoscut în sfârșit îndreptățirea partidului național român din Ungaria și Ardeal. Fără îndoială declarațiunile din chestie ale premierului ungar constituie un prețios rezultat al tratativelor. Recunoaștem acest fapt fără exagerări. Partidul național român a existat, există și va exista ori vrea guvernul ungar ori nu vrea, dar ne bucurăm că prin recunoașterea ministrului președinte ungar s'a înlăturat stavila, care era folosită din partea multor Români slabi de ânger ca paravan al slăbiciunii lor. Ni-meni, în viitor, n'are să-și teamă existența din motivul aparăinerii sale la partidul național-român și deci va fi absolut motivată ura și disprețul Românilor față de trădătorii acestui partid, singura tabără, în care trebuie să-și afle locul toate conștiințele curate. *Solidarizarea tuturor Românilor de omenie în partidul național este rezultatul cel mai prețios al tratativelor noastre cu contele Ștefan Tisza.*

Vom reveni.

Noua arondare a circumscriptiilor electorale

Prohodirea votului universal.

Trei discursuri naționaliste.

Arad, 20 Februarie.

Ieri, abia pe la ora 3 d. a. după ce s'au liniștit valurile furtunei, s'a continuat desbaterea proiectului despre noua arondare a circumscriptiilor electorale.

În ședința de ieri au vorbit trei deputați naționaliști și anume, dnii *Vasile Damian*, *Dr. Ștefan Pop* și slovacul *Paul Blaho*.

Deputatul Băii-de-Criș, d. *Vasile Damian* a vorbit și suținut cu multă căldură doleanțele Românilor, arătând că proiectul în desbatere reduce posibilitatea afirmării politice a Românilor.

Deputatul Șiriei, d. *Dr. Ștefan C. Pop* într-o foarte interesantă și bine documentată vorbire a arătat că această nouă arondare a circumscriptiilor electorale cu mult mai mult lipsește de drepturi masele românești, decât legea sufragiului material.

Deputatul slovac *Paul Blaho* vorbește despre doleanțele poporului slovac.

Toți trei oratorii naționaliști protestează împotriva ilegalei arondări a circumscriptiilor electorale în defavorul naționalităților și declară că nu primesc proiectul guvernului.

A luat apoi cuvântul primul-ministru cont. *Ștefan Tisza*. Mai întâi răspunde dlui *Dr. Șt. C. Pop*, apoi celorlalți oratori. Primul ministru spune, că proiectul e favorabil orașelor și satisface și așteptările ungurești. Dar, prin faptul că proiectul favorizează pe Maghiari, spune primul ministru, nu s'a făcut nedreptate părții celeilalte a populațiunii din țară. Sufragiul material e alcătuit din punct de vedere economic și cultural. În consecință, poporul maghiar fiind cel mai avut și mai cult în țară, evident că acestuia i se cuvine rolul conducerii.

Tabăra mamelucilor a aplaudat îndelung pe contele Tisza și, ceea ce se știa, a primit proiectul despre noua arondare a circumscriptiilor electorale.

Continuarea ședinței de ieri.

După discursul președintelui camerei — după cum amintisem deja în numărul de ieri — deputatul *Mezős* și-a motivat propunerea ca prezidenției camerei să i se dea vot de neîncredere pentru ilegalitățile comise în parlament. Contele Ștefan Tisza a luat imediat cuvântul și, într'un discurs mai lung, cu argumentele-i cunoscute a luat în apărare prezidenția camerei. La propunerea primului ministru camera a hotărât apoi, ca propunerea privitor la votul de neîncredere să nu mai fie luată în desbatere. După un neînsemnat conflict între *Francisc Székely* și baronul *A. Podmaniczky*, și după ce mai vorbesc în chestie personală *Berzeviczy*, *Rakovszky* și *Palavicini*, vicepreședintele *Szász* suspendă ședința pe timp de o oră.

La redeschiderea ședinței pe la orele 3 fără un sfert, scaunul președintial îl ocupă vicepreședintele contele *Ștefan Lazar*. Se continuă desbaterea proiectului despre arondarea circumscriptiilor electorale.

Discursul dlui deputat V. Damian.

On, cameră! Speranțele ce am legat de noua stabilire a numărului circumscriptiilor electorale și a sediilor acestora, ne-au fost spulberate. Proiectul acesta reduce și mai mult validitatea, de altfel minimă, pe terenul dreptului electoral a clasei de jos a poporului, încât parlamentul viitor nu va fi expresiunea voinței poporului, adevă un parlament al poporului, ci al unei clase.

După astfel de premise regretabile urmează de sine, că arondarea circumscriptiilor, precum și stabilirea cercurilor de votare se vor executa în mod arbitrar, ca și până acum. Din principiul avut în vedere pentru proiectul de reformă: „*nitmur in vetitum semper cupimusque negata*”, nici nu se poate ajunge la altă concluzie.

Alegerile ce se vor face în baza noii reforme vor confirma această afirmație. Urcarea numărului alegătorilor cu o treime, după cum pune în vedere proiectul de lege, nu va fi posibilă, fiindcă lipsesc condițiunile prealabile: clasa de jos nu va obține dreptul de vot. Vor fi foarte puțini alegători în viitor cari știind scrie și ceti vor putea plăti 20 coroane dare directă și și mai puțini vor fi cari neștiind scrie și ceti să poată plăti 40 coroane dare directă. Improductivitatea ținuturilor muntoase, unde locuiesc mase de popor în incultură și sărăcie, precum și starea mizeră financiară generală din țară sunt tot atâtea impedimente pentru ca populațiunea săracă să poată ajunge la un grad mai înalt de cultură și la o stare materială mai bună. În astfel de împrejurări, poporul va putea beneficia de favorurile reformei numai într'un timp foarte îndepărtat. După ce se va pune în aplicare legea electorală se va adevări cât de departe stă aceasta de principiile democratice, cât de mult s'a abuzat de principiile sufragiului universal și pe terenul largirii dreptului, cât de departe e încă de măsura, care congruiază cu concepția reprezentanței poporului.

Proiectul mai are însă și o altă latură condamnată. Între el și legea electorală e un iunctim și din punct de vedere de rasă. În ce privește largirea și validitatea dreptului proiectul ridică supremația maghiară, întărește hegheonomia Maghiarilor, favorizează deci maghiarimea față de celelalte naționalități, mai cu seamă față de Români ardeleni așa că va fi foarte mic numărul deputaților naționaliști cari vor reuși să fie aleși pentru cameră.

Că aceasta e adevărat, rezultă și din declarațiile pe cari le-a făcut primul ministru deputaților guvernamentali din Ardeal, cumcă Români numai în șase circumscriptii sunt în majoritate. Dar se mai vede și din înmulțirea, împărțirea, fixarea sediului circumscriptiilor etc.

Proiectul de lege arată că circumscriptiile s'au înmulțit cu 22. Naționalitățile pierd 10, cari sunt exclusiv românești, pe când Maghiari câștigă 42. Pe deasupra circumscriptiile sunt împărțite în așa fel, ca să asigure întotdeauna învingerea partidului de la guvern. Mai contribuie la pierderea cercurilor și noua lege electorală, al cărei ascuțis e îndreptat tot contra naționalităților.

gă camaraderie pe care a creat-o între ea și noi influențele încercate, și care face să simpatizăm cu ea la cea mai mică indicație a unui sentiment, întocmai după cum subiectul obișnuit ascultă de gestul magnetizatorului. Și simpatia aceasta se produce în particular când natura ne prezintă ființe de proporțiuni normale, așa că atenția noastră se împarte în mod egal între toate părțile figurei fără să se fixeze pe nici una dintr'însele: facultatea noastră de percepere găsindu-se astfel legănată de această armonie, nimic nu mai oprește libenui sbor al sensibilității care n'asteaptă întotdeauna decât căderea obiectului pentru a fi mișcată în mod simpativ.

Rezultă din această analiză că simțul frumosului nu e sentiment special, dar că orice sentiment încercat de noi va îmbrăca o haină estetică de câte ori va fi sugerat, iar nu cauzat. Se va înțelege atunci de ce sentimentul estetic ne pare a admite mai multe grade de intensitate și chiar de înălțare. Într'adevăr, aci sentimentul sugerat întrerupe abia țesătura strânsă a faptelor psihologice cari compun istoria noastră; aci el ne întoarce dela ele atenția noastră fără a ne face să le perdem din vedere; aci li se substitue lor, ne absoarbe, acaparează întreg sufletul nostru. Sunt deci mai multe faze distincte în progresul unui sentiment estetic, întocmai ca și într'o stare de hipnoză; și aceste faze corespund mai puțin unor variațiuni de grad cât unor deosebiri de stare și de natură. Dar meritul unei opere de artă nu se măsoară atât puterii cu care ne stăpânește sentimentul exprimat cât bogăției acestui sentiment în sine și; cu alt cuvinte, alături de gradele de intensitate, noi deosebim instinctiv gradele de profunzime

și de înălțare. Analizând acest din urmă concept, vom vedea că sentimentele și gândurile pe cari ni le sugerează artistul, exprimă și rezumă o parte mai mult sau mai puțin considerabilă a povestii lui. Dacă arta care nu dă decât senzațiuni este o artă inferioară, aceasta este fiindcă analiza nu deslușește de cele mai multe ori într'o senzațiune decât însăși senzația. Dar cea mai mare parte a emoțiilor sunt pline de o mie de senzații, de sentimente sau de idei cari le pătrund; fiecare dintr'însele este deci o stare unică în felul ei, nedefinită, și se pare că ar trebui să trăim viața aceluia care o încearcă pentru a o îmbrățișa în complexitatea ei originală. Cu toate acestea, artistul tinde să ne introducă în această emoțiune așa de bogată, așa de personală, așa de nouă, și să ne facă a simți cea ce n'ar ști să ne facă a înțelege. El va fixa deci, printre manifestările exterioare ale sentimentului său, acelea pe cari zărirându-le, trupul nostru. Ce va imita mașinal, cu toate că ușor, așa încât să ne plaseze dintr'odată în nedefinita stare psihologică care le-a provocat. Astfel va cădea bariera pe care timpul și spațiul o întrepun între conștiința sa și a noastră; și cu cât sentimentul în cadrul căruia ne va fi făcut să intrăm va fi mai bogat în idei, mai plin de senzații și de emoțiuni, cu atât mai multă adâncime și înălțare va avea frumusețea exprimată. Intensitățile succesive ale sentimentului estetic corespund așa dar unor schimbări de stare survenite în noi, iar gradele de profunzime unui număr mai mare sau mai mic de fapte psihologice elementare pe cari le deslușim confuz în emoțiunea fundamentală.

Dar de s'ar fi luat în considerare și continutul de soldați pe care îl dă fiecare comitat? Argumentele nu s'ar mai putea aduce pentru vederea arondării greșite a circumscripțiilor! Adevărat, că despe o arondare ideală nici nu se poate vorbi; dar se putea afla o bază, care să fie mai aproape de o arondare ideală. Aceasta mai aproape de o arondare ideală, care să fie cea de azi. Baza e populația, care nu a fost luată în considerare. Dar, se zice că populația e săracă și incultă. E adevărat; dar la muncă, la contribuție, la armată de ce nu se ia în seamă starea materială și culturală a populației? Chiar și comisiunea administrativă recunoaște, că în toate statele arondarea se face luând ca bază populația, cu toate acestea proiectul de lege se abate dela forma aceasta universală.

Ne având timpul necesar nu mă pot extinde asupra tuturor amănuntelor în cadrul unui discurs. Vreau să ilustrez numai în general, că în comitatele ale Ardealului s'a făcut o arondare nedreaptă, mai ales nedreaptă pentru Români și, că, această arondare s'a făcut din interese de partid și de rasă. Voi compara două comitate cu altele patru. Cele mai extinse două comitate sunt comitatul Hunedoara și Alba-Inferioară.

Comitatul Hunedoarei a avut până acum 6 circumscripții; acum acest număr s'a redus cu o circumscripție. Comitatul Albei-inferioare care avea 7 circumscripții, în baza proiectului nou va avea numai 4. În ambele cazuri reducerea s'a motivat cu aceea, că populația nu corespunde măsurii, luată de bază, și mai cu seamă nu împlinesc condițiunile culturale și materiale. Indrăsnesc să constat față de motivele aduse de ministrul de interne în ședința de ieri, că aceasta nu se poate afirma referitor la cele două comitate, mai cu seamă în cazurile cari le voi enumăra.

În comitatul Hunedoarei numărul populației — în procente — e de 8.13; știu scrie și ceti 1.08; suma dării e 4.15; numărul alegătorilor e de 4.40 iar numărul deputaților 5. În comitatul Albei-inferioare, numărul populației e 5.26; știu scrie și ceti 3.14; suma dării e 3.19; numărul alegătorilor 2.25; iar a deputaților 4. În comitatul Brașov: numărul populației e 2.36; scrie și ceti știu 2.92; suma dării 2.88, numărul alegătorilor 2.70 iar a deputaților 5. În comitatul Clucului numărul populației e 3.49; știu scrie și ceti 2.91; suma dării e 1.29; numărul alegătorilor e 2.28; iar a deputaților 4. În Teiscaune: numărul populației e 3.54; știu scrie și ceti 2.96; suma dării 1.21; numărul alegătorilor 2.67; iar a deputaților 5. În Odorheiu: numărul populației e 2.97; știu scrie și ceti 2.96; suma dării 1.21; numărul alegătorilor 2.67, iar a deputaților 5.

După cheia adoptată în proiect, cumpunând împrejurările, în comitatul Hunedoarei ar trebui să fie 8, iar în comitatul Albei-inferioare cel puțin 6 circumscripții electorale. Rezumând datele de mai sus ajungem la rezultatul că, luând numărul total al populației din cele 65 circumscripții ale Ardealului, în baza proporției de 2.600.000 suflete, dintre cari peste 1.600.000 suflete sunt de naționalitate română, nu ar putea rezulta 42 de circumscripții maghiare, 10 românești, iar celelalte nemțești, ci din cele 65 de circumscripții 36 ar trebui să fie românești. Pentru Maghiari circumscripțiile s'au înmulțit, Sașilor le-au rămas toate, numai Românilor li s'au răpit, pe motivul că Români sunt incult și răi patrioți. Dar Români nu sunt vinovați că au rămas înapoi în cultură, pentru că au fost ținuți în întunec. Aptitudinile pentru cultură le au; dovadă că de când au scăpat de sub jugul iobăgiei și-au înființat peste 4000 de școli primare și o multime de alte instituții culturale, cu mijloacele proprii, fără ajutor de stat, care nu li s'a dat. Iar în privința patriotismului istoria arată că Români stau în fruntea celorlalte naționalități din Ungaria. Nici nu mai erau ei așa răi aici, dacă nu s'ar fi alipit cu credință la patrie. Aceste toate dovedesc, că Români au fost nedreptățiți cu noua lege. Atrag atenția opoziției, că rezultatele, respective gratificațiile tratativelor de pace, cari le timbrează de trădare de patrie, noi i le oferim cu plăcere, căci ne putem lipsi de ele. (Ilaritate. Zgomot.) Dela 1879 incoace guvernele într'atât ne-au săturat cu gratificații, de ne-au amărât sufletul. Se poa-

te spune că acestea nu le-a produs iubirea de patrie, ci ura (Mișcare, protestări), deși legile psihologiei arată, că ura plămădește poame blăstămate în popor. Cu toate că opoziția nu e de față, reflectez la cuvintele colegului Bakonyi, care a zis că iubirea și egalitatea să fie arma guvernului. Numai cât aceasta o spun domni din opoziție numai acum, dar când erau la guvern făceau toamai contrarul (Aprobări), dovadă legea lui Apponyi, care răpește cultura poporului român.

Legea cu privire la noua împărțire a circumscripțiilor electorale ne va stingheri și mai mult în viitor, când azi abia suntem cinci, atunci vor fi numai unul-doi.

I. Sieghescu: Treisprezece!

V. Damian. Treizeci de ani am fost oprți de a intra în parlament, iar acum când am intrat, cu constituția vreau să ne dea afară. Suntem obișnuiți cu acestea, deaceea ca și în trecut ne vom bizui pe puterile noastre, ca poporul nostru, care atâtea a suferit, să prospere, rămânând fii credincioși ai patriei. (Aprobări). Numai atunci ne vom întoarce, când principiile democrației vor deschide poarta parlamentului.

Nu primesc proiectul de lege.

Discursul dlui Dr. Ștefan C. Pop.

D. Ștefan C. Pop: Desaprobă atitudinea celor domni, cari au imputat partidului național român că se reține dela debateri, după ce l-au mulțumit. Naționalitățile și-au împlinit însă întotdeauna datoriile lor.

Oratorii opoziționiști și mai cu seamă deputatul Bakonyi a găsit curios că proiectul despre arondarea circumscripțiilor electorale se debate chiar în același timp, când comitetul își ține ședințele. Deputatul Bakonyi dacă s'ar fi informat mai bine ar fi aflat că 80 de fruntași distinși ai Românilor, chiar acest proiect l-au declarat de neacceptabil.

Între Români nu există o mișcare dușmană statului sau îndreptățită, deaceea oratorul constată hotărât față de orice acuzație ridicată fie de deputatul Hollo sau de altul.

Primul ministru a declarat de altfel, că va prezenta camerei materialul tratativelor de pace, și astfel n'ar fi la loc să mă extind asupra acestei chestii. (Aprobări în dreapta).

Opoziția, care învinuște pe Români că se ascund, s'a reținut dela dezbaterile legii electorale, iar oratorul și-a împlinit atunci datoria, fixând punctul de vedere al opoziției. Proiectul despre noua împărțire a circumscripțiilor, care e în strânsă legătură cu legea despre reforma electorală, nu realizează sufragiul universal. Dar nici deputatul Hollo nu o vrea această, căci cautelele stabilite de el, în ședința de ieri, dovedesc, că nu e un prieten adevărat al dreptului de vot universal, egal și secret.

Proiectul la ordinea zilei păgubește simțitor interesele Ardealului. Ardealul a avut totdeauna o situație specifică în Ungaria. Români au fost dușmanii ideii uniunii și Francisc Deak a spus că „națiunea română” — vorbele lui Deak — va fi tratată egal cu celelalte națiuni din Ardeal. Opoziția ia energic atitudine împotriva reducerii cu 9 a numărului circumscripțiilor din Ardeal. Aceasta e foarte adevărat. Circumscripțiile românești se reduc dela 42 la 27 și dacă privim mai de aproape sediul nouilor circumscripții, vom găsi, că Români au numai 6 circumscripții. Dacă acum deia se afirmă că au majoritate în 27 de circumscripții, ne putem ușor imagina, că toate principiile conducătoare ale proiectului, privitor la Români au fost abandonate. Suprematia, care rezultă din puteri proprii, n'ame nu o combate, dar împotriva violării drepturilor, împotriva machinațiilor în interesul stărbirilor de drepturi, oratorul va protesta întotdeauna.

Oratorul supune apoi proiectul unei critici din punctul de vedere al numărului circumscripțiilor în fiecare comitat. Pe acest teren s'au făcut cele mai mari nedreptăți. În motivarea proiectului se recunoaște sincer, că Budapesta ar fi obținut numai 20 mandate, dacă s'ar fi luat de bază numărul locuitorilor. Ce e just pentru comitatul Treiscaune, trebuie să se recunoască și comitatului Hunedoara, dar acolo s'a aplicat o altă măsură. Poporația românească a țării face 22.4 procente.

Primul ministru *contele Tisza*: 16 procente. *D. St. C. Pop*: Nu, 22.4 procente. Noi cu toate aceste nu pretindem a șasa parte din numărul total al mandatelor, dar ceea ce pretindem ni se compete. Considerăm acest proiect ca o răpire de drepturi. Partidul național român speră, că aceasta reformă electorală nu va avea viață lungă, deoarece reforma electorală democrată nu mai poate întârzia.

Nu primește proiectul. (Aprobări pe băncile naționaliste.)

Discursul deputatului slovac Paul Blaho.

Oratorul protestează în numele partidului slovac că Slovaci ar fi avut și ei tratativele de pace cu guvernul. Ieri pentru primădată a avut prilej să vorbească cu ministrul de interne, iar pe contele Tisza nu-l cunoaște personal. Prin urmare, nu din cauza pactului n'a luat parte la debateri, ci pentru că e neplăcut a veni la ședințe, unde sunt numai bătăi. Proiectul nu cercetește interesele poporului. Mai multe circumscripții au fost reduse în nordul Ungariei, ceea ce e foarte jignitor. Se vorbește mereu de suprașerie și hegemonie, dar nici decum nu se lucrează în sensul adevărat al acestei poțiuni.

Nu primește proiectul.

(Aprobări pe băncile naționalităților!)

RĂSPUNSUL CONTELUI TISZA.

Primul ministru declară că referitor la chestia de naționalitate va răspunde numai după interpelarea ce i se va adresa în chestia tratativelor cu Români.

Referitor la vorbirea dlui deputat Dr. Șt. C. Pop primul ministru declară că orice lege poate să fie modificată. Pe seama Ardealului nu se poate formula pretențiuni de drept public, ci numai obligamente morale.

Ardealului i se compete numai 40 de circumscripții electorale dar în urma trecutului istoric i s'au dat mult mai multe. Guvernul nu intenționează neîndreptățirea naționalităților. În Ardeal au fost sistate numai circumscripțiile mici, dar cari toate sunt ungurești.

Arondarea parțială a circumscripțiilor nefiind terminată definitiv evident că e greu să se facă o critică obiectivă.

Noua arondare nu intenționează opresiunea nici a Maghiarilor, dar nici a naționalităților.

La studiarea arondării parțiale, care încă nu e terminată definitiv, s'a aflat, că în general în circumscripțiile ungurești sunt câte 4286 alegători, câtă vreme în cele românești sunt în general câte 4285. Cu toate că alegătorul ungur e mai avut și mai cult. Faptul acesta dovedește că arondarea e făcută în mod just și obiectiv.

Suprematia maghiară nu poate fi menținută prin arondări artificiale, ci ea trebuie apărută prin dezvoltarea de forțe culturale, materiale și spirituale. Aceste considerante trebuie să valideze și pe terenul dreptului electoral, iar nu ultraismele radicalismului extrem.

În răspunsul său la vorbirea lui Bakonyi, primul-ministru declară, că *guvernul va face tot posibilul ca nouile alegeri să se efectueze după noua lege electorală, exceptând, firește cazul că nu se va ivi necesitatea dizolvării camerei.*

Guvernul cu atât mai vârtos vrea să facă viitoarele alegeri pe baza noiei legi, fiindcă prin aceasta va dovedi că în privința largirii dreptului de vot a mers până la extrem. Noua arondare nu neîndreptătește masele. Noua împărțire a orașelor a trebuit să se facă fiindcă în orașe s'a înmulțit enorm numărul alegătorilor.

S'a spus că *Maghiarii pierd teren.* Acei cari afirmă aceasta greșesc, fiindcă ei nu cunosc arondarea definitivă: Un alt motiv al acestei erori îl găsim în faptul, că nu se ia în considerare referințele naționale ale alegătorilor, ci cele ale populației. A treia greșală, e că pentru fiecare comitat s'a lucrat altfel.

Consultându-și datele d-săle, primul-ministru găsește că numărul circumscripțiilor ungurești se urcă dela 222 la 267, circumscripțiile mixte maghiaro-germane dela 32 la 42, circumscripțiile germane variază dela 34 la 33. Aceste trei categorii se urcă dela 295 la 342. Constată cu bucurie și cu oarecare mândrie întărirea Ma-

ghiarilor. Acest sufragiu e foarte favorabil pentru Germani și Maghiari, dar foarte nefavorabil pentru Români.

Cea mai grea și mai delicată problemă a fost Ardealul. În Ardeal vor fi numai 10 circumscripții românești, din cari numai 6 vor fi sigure ale Românilor.

Iată cum am tradat pe Maghiarii din Ardeal.

Apoi urmează auto-apoteoza contelui Tisza. Vorbește despre ceea ce au făcut *Kristóffy, Andrássy, Khuen, Lukács* și opoziția referitor la sufragiul universal și cum el, contele Tisza, a luptat aproape singur ca un leu în contra sufragiului. Toți îl părăsără, dar el a învins. Iar acum, după ce prin actuala lege a încoronat reacțiunea, iată cu mândrie stă în singurătate, și după luptă, ca învingător.

Iată mândria învingătorului, care și-a încoronat acțiunea.

Tratativerle româno-maghiare în parlament.

— Declarațiunile contelui Ștefan Tisza. —

Arad, 20 Februarie.

Conform promisiunii sale, contele Ștefan Tisza, azi a ținut să refereze parlamentului ungar despre tratativele, cari, mai mult de un an de zile, au umat între dânsul și reprezentanții partidului național român în scopul de a afla o soluție pentru înlăturarea diferendului între condițiunile de existență națională a poporului român și între politica de guvernare a statului ungar.

În ședința de azi a camerei deputatul *Iuliu Bujanovics*, la dorința ministrului președinte i-a adresat acestuia o interpelație urgentă „în afacerea tratativilor între ministrul președinte și unii conducători ai concetățenilor noștri de buze române.”

Contele Ștefan Tisza a răspuns imediat. Răspunsul său a cuprins întreg materialul tratativilor.

Reproducem la vale, după ziarele de seara din Budapesta, răspunsul dlui ministru președinte cu observarea, că acest discurs se va publica întreg, după notițele stenografice, în cartea noastră roșie, care se va da publicității despre tratative din partea comitetului național.

Discursul e următorul: ✕

S'a publicat în ziare rezoluțiunea comitetului central executiv al partidului național român, prin care se spune, că tratativele urmate între noi s'au terminat. Mă aflu deci în situația de a putea da lămuriri depline în toate privințele. Mărturisesc că abia am putut să aștept acest moment, ca în sfârșit să dau publicității cele întâmplate și să răspund astfel acelor grave invinuri și atacuri, de cari am fost împărțit pentru aceste tratative. Vă rog să mă scuzați, dacă expunerile mele vor fi seci și plictisitoare (S'auzim! S'auzim!), căci îmi țin de datorință a expune tratativele în întregimea lor.

— Trecutul meu de 3 decenii în viața publică exclude posibilitatea, ca eu să pot avea în această chestiune vr'un alt principiu, decât pe acela al fiecărui maghiar. Am expus acest principiu atunci, când mi s'a dat prilej să răspund la interpelarea, ce mi-a adresat contele Apponyi în această chestie. Deși punctul meu de vedere l'am desfășurat complet la acel prilej, totuși Vă rog să-mi dați voie a-l expune pe scurt și acum.

— Am convingerea, că scopul principal al politicii naționale maghiare este, ca recunoscând statul național maghiar să trăim în înțelegere frățească cu cetățenii nemaghiari ai patriei. Să împlinim toate dorințele și toate interesele juste ale cetățenilor nemaghiari, să fim darnici în acordarea drepturilor și să le o-

ferim toate condițiunile, cari sunt de lipsă, pentru că cetățenii nemaghiari să-și vadă asigurată bunăstarea lor materială, culturală și socială și să creăm o astfel de atmosferă, ca ei în cadrele statului maghiar să se simtă bine.

— Firește, creierea acestei atmosfere nu atârână numai de națiunea maghiară, ci trebuie ca și cetățenii nemaghiari să manifeste o astfel de ținută, ca scopurile și nizuțele lor să le aducă în armonie cu cerințele statului maghiar și să se poarte așa, ca să elimineze cu desăvârșire neîncrederea dănuoasă bunei înțelegeri. Durere, această neîncredere se manifestă mai ales tocmai la Români, cu toate că neamul românesc nici chiar în visurile sale cele mai sovine nu poate să dorească altceva, decât fortificarea organismului dualistic și în cadrele acestuia dezvoltarea dominațiunii preponderante a neamului maghiar, a națiunii maghiare. De decenii cu fapta și cu cuvântul eu caut armonia și înțelegerea cu cetățenii nemaghiari.

— Tot astfel am procedat și în viața municipală. Prin anii 90 la Oradea-mare s'a întâmplat un mare scandal de stradă și manifestări în contra Românilor. Și atunci tot eu am fost acela, care în sala comitatului Bihor am reprobat aceste manifestări și am dat expresiune convingerii mele, că acest incident poate să conturbe bunăînțelegerea între Maghiari și Români și citez să afirm, că într'adevăr acest incident era potrivit pentru conturbarea bunelor raporturi, dacă noi nu ne-am fi nizuit a-i lua ascuțișul. Îmi aduc aminte, că am fost prezent la o mare sărbătoare a bisericii gr. or. române, la instalarea răposatului episcop Iosif Goldiș. Și acolo am pronunțat un discurs despre necesitatea prieteniei între Maghiari și Români și îmi aduc bine aminte, că *vorbirea mea a făcut adâncă impresiune asupra unui preot tânăr român cu ochii aprinși și cu buclele negre ca corbul, care sub impresiunea acestui discurs azi cu pletele cărunte, dar cu putere sulletească tânără stă în serviciul prieteniei româno-maghiare* (Tisza arată spre Vasile Mangra) și se află în rândurile noastre.

Tratativerle.

Amăsurat răului meu obicei am rămas consecvent și în această chestiune. Azi, durere, unele momente fac zid de despărțire între Maghiari și Români din patrie. Cu știrea predecesorului meu am căutat prilej, să inițiez unele convorbiri cu Români. M'am dus la d. Dr. T. Mihali și l'am întrebat, dacă n'ar putea să-mi facă cunoscute doleanțele Românilor.

Începând din Aprilie anul trecut am avut unele convorbiri confidentiale cu trei membri ai comitetului național român. În aceste convorbiri am luat parte ca președinte al camerei, deci *ca om privat*. Am continuat însă acestea convorbiri și după ce am ajuns la guvern în luna Octombrie, apoi în Decembrie și în Ianuarie din anul curent, bine înțeles pe baza principiilor profesate din fragedă tinerețe.

Funcționarii români și circumscripții românești.

În interesul adevărului trebuie să declar, că în cursul tratativilor Români numai în cadre foarte înguste au ridicat pretenziuni cari sunt contrare cu principiile fundamentale ale statului național maghiar. Amintesc aci mai ales două pretenziuni ale lor: ca în ținuturile locuite de Români funcționarii publici să fie români și ca în cercurile electorale cu majoritate românească și majoritatea alegătorilor să fie românească. Referitor la pretenziunea cea dintâi declar, că n'am nimic de obiecționat, ca inteligența română să ia parte la administrație și ca funcționarii publici, cari au atingere cu poporul, să fie luați din sânul poporului.

Iosif Siegescu: Foarte bine!

Cont. Șt. Tisza: A doua pretenziune s'a ridicat atunci, când deja legea electorală în partea ei materială fusese votată. Din această lege conducătorii români puteau deja să vadă, că numărul alegătorilor români va fi mai redus și astfel majoritățile române vor fi mai puțin, de cum așteptaseră dânsii. *Circumscripțiile electorale cu majorități românești nu ating cifra de treizeci.* În decursul tratativilor n'a fost vorba despre aceea, că în aceste cercuri electorale ce fel de candidați să fie aleși, căci, bine înțeles, noi nu dispunem de cercurile electorale. Guver-

nul are dreptul să numească candidat în cerc ori să sprijinească dintre cei doi candidați români pe acela, care stă mai aproape de țara sa. În decursul tratativilor nici pe unu s'a făcut de conferirea unor posturi importante și *conducătorii români nici n'au făcut vr'odată de pretenziuni personale.*

Ioan Richter: Unde e tradarea de Asta-i lucru curat.

Partidul român

Contele Ștefan Tisza: Despre tratativele făcute notițe în scris. Declarațiunile mele ceput exprima numai vederile mele particulare mai târziu însă ele reprezentau punctul de vedere al guvernului. Părerile mele le-am pus în scris conducătorilor români. Aveam de să înduplec, în caz de reușită, pe conducerii partidului național român să primească astfel de declarațiune, prin care vor elimina programul lor tot ce este contrar principiilor fundamentale ale statului național maghiar înlăturare astfel neîncrederea.

— Grupul prim al chestiunilor se referă mișcarea liberă socială și la libertatea de opinie. Am recunoscut, firește, egala înțelegere de drept a Românilor. *Între marginile legilor ei pot să-și constituie partid politic deosebit românesc, pot să facă politică regnicolă comunală.*

În privința presei și a dreptului de întruniri Români vor avea aceleași drepturi, ca și Maghiarii, ei pot să-și dezvolte cultura lor românească liber prin asociațiuni și prin școli și mă vreau bucura, dacă la mișcările culturale sociale vor lua parte și funcționarii publici.

Politica de struț a Maghiarilor

Avem o chestiune, care trebuie limpezită recunoașterea partidului național român. În parte-mi cred că e o greșeală fatală că există astfel de partid, pentru că îngreunează apăsarea și încrederea reciprocă. Punctul meu de vedere e că într'o țară liberă nu poți opozi cetățenii de altă naționalitate să formeze un partid politic naționalist. Dacă există partide naționale, partide pentru desbinare de clasă, ce n'ar exista și partide naționaliste. Recunosc că politica maghiară de struț nu a luat ca țintă de existență partidului naționalist, dar aceste partide au lucrat și au agitat.

În al doilea grup al tratativilor s'a discutat cum să se valorifice limba românească în administrație și justiție. (Cetește:)

„În teritoriile locuite în majoritate preponderantă de Români...”

Scuzați că interrup aci, dar trebuie să vă centuiez, că privilegiile promise Românilor nu se extinde asupra tuturor cetățenilor de altă naționalitate, pentru că n'ar fi corect să tratăm altfel cu Români decât cu celelalte naționalități. (continuă:)

„În teritoriile locuite în majoritate preponderantă de Români, uzul limbii române în viața comunală și comitatensă, rămâne neschimbabil.”

Chiar pentru aceasta în ținuturile locuite în majoritate de Români să se trimită funcționarii cari să cunoască limba românească întrucât ca să se poată înțelege cu ei (Să auzim!) până când vor putea învăța toți funcționarii ținuturilor locuite de naționalități limba respectivă, am aflat necesar ca în clasele superioare ale acelor gimnazii, a căror poziție geografică aduce cu sine, să se introducă în program limba românească, ori altă limbă necesară, ca să se diu facultativ ori în locul limbii eline.

Curs de limbă

Aici vă spun o trădare de patrie făcută ascuns. La cursul de notari am introdus ca de anul acesta un curs de limbă, al cărui rezultat e satisfăcător. Auditorii învață de bunăvoie limbile străine, știind că promovarea în viața depinde dacă vorbesc afară de limba maghiară și altă limbă a vre-unei naționalități.

În privința limbii judiciare, în ținuturile locuite de Români, la judecătoria Româniilor vor avea drept la prima instanță să se folosească de limba maternă atât în grai viu, cât și în scris, să se alăture și traducerea.

Cât privește comitatele, pentru statificarea administrației plănuiesc unificarea procedurii

anume: la prima instanță tot Românul poate să se folosească de limba lui în grai viu și în scris. Funcționarii însă trebuie să scrie protocolul ungurește; bineînțeles vom avea funcționari, cari să cunoască limba ținutului.

Textul emisiunilor va fi redactat în limba maghiară, dar la citațiuni nu ar fi rău să fie și românește în paranteze obiectul citațiunii.

În al treilea rând au urmat

chestiunile economice.

și am declarat că pentru Români sunt gata să fac tot posibilul pentru promovarea intereselor lor economice. Voi avea grijă, ca industria lor să fie sprijinită de stat, să se țină conferențe economice și în limba română, chestiunile în legătură cu creșterea vitelor și pădurăritul să se rezolve în favoarea Românilor. Am declarat că acțiunea de colonizare a guvernului nu are scop agresiv față de Români, ci ca să treacă moșiile stăpânite de Unguri tot în mâna Ungurilor. Aceasta e numai politică de apărare.

Trece apoi la

chestiunea instrucțiunii și a cultelor.

În cursul desbaterilor Românii au cerut în mod insistent revizuirea legii școlare din 1907. Nu suntem aplicați să revizuiim această lege. Aprobăm controlul interior din partea statului. (Aprobări.) Cererea în privința revizuirii legii a fost respinsă, dar, firește, li s'a promis, că această lege va fi aplicată *cu toată obiectivitatea și bunăvoința*.

Referitor la școlile de stat §-ul 18 dispune, că în școala unde 20% din elevi sunt Maghiari instrucția se face în două limbi, iar unde 50% sunt Maghiari, acolo instrucția se face *numai în limba maghiară*. Dacă din orice cauză școala confesională nemaghiară se sistează, *legea o-prește deschiderea din nou a școlii populare române*. Această jignire o modificăm cu plăcere.

Guvernul va desbata amănunțit excepțiile obiective făcute contra planului oficial de instrucție. În privința lefurilor învățătorilor și a întregirilor lefurilor învățătorilor dela școlile românești se vor face asemenea celor dela școlile de stat. Art. de lege XXX din 1868 va fi aplicat în mod echitabil.

Vorbește apoi în mod amănunțit despre aplicarea învățătorilor și despre ajutoarele ce se vor da comunelor pentru clădiri de școli.

În chestia școlilor populare de stat nu putem să nu recunoaștem unele adevăruri. În școlile de stat nu se vorbește nici măcar o vorbă în altă limbă, învățătorul nu poate vorbi cu elevii în limba lor și astfel elevii nici nu se împărtășesc de instrucție în limba lor maternă.

Trebuie să lăsăm în școlile populare de stat teren oarecare și pentru limba maternă a școlărilor. Guvernul recunoaște și pe viitor dreptul confesiunilor ca să-și înființeze școli cu limbă de propunere nemaghiară. M'am învoit să dăm sprijinul necesar, ca gimnaziul românesc din Brad să fie completat la 8 clase. Nu ne putem învoi încă, ca la gimnaziul din Beiuș să se facă vr'o schimbare în favorul limbei române. Guvernul ar admite să se înființeze încă un gimnaziu confesional. Recunosc, că instruirea religiei în limba maghiară mână apa la moara agitatorilor. Trebuie să recunoaștem principiul, ca fiecare școlar să fie catehizat în limba sa maternă. În instrucția școlărilor medii trebuie să luăm dispozițiunii, ca trecutul și tradițiunile Românilor să fie respectate. Nu este demn de caracterul cavaleresc al națiunii maghiare patriotismul ieftin, ce se propagă în chip atât de prost față de școlarii nemaghiari. Am întrebat odată pe un Român, pe d. Partenie Cosma, pentru ce urește pe Maghiari, când dânsul a crescut între Maghiari, a umblat cu ei la școală.

— Mi-ați zis tot „valah puturos”, a răspuns dânsul, deci am rămas tot „valah puturos”.

Ce privește autonomia bisericilor greco-orientală română și sârbă, aceasta e într'adevăr fără pereche. Nicăiri în lume nu se dau atâtea drepturi pe teren bisericesc. Guvernul va respecta aceasta. Despre înființarea de episcopii

nou n'a fost vorbă. Am declarat, că n'am intenționat să înființăm o nouă episcopie greco-orientală. S'a desbătut și chestia episcopiei de Haidudorogh precum și chestia revizuirii. Numeroase parohii cu majoritate românească au fost incorporate acestei episcopii. Acestea nu pot să rămână în dieceza maghiară. Dar au fost neglijate orase, unde se găsec toate condițiunile pentru înființarea de parohii maghiare. În înțelegere mutuală această chestie va putea fi rezolvită cinstit.

Eu aveam credința, că cele ce le-am spus până acum sunt suficiente pentru ca Românii să modifice programul partidului național român. Cu toate că în aceste concesii nu se cuprinde nimic ceea ce ar lipsi de forță politica națională maghiară. Eu aveam credința, că în urma acestor concesii pe cari le promisesem, Românii își vor trage mult doritele consecințe. Recunosc că noua arondare a circumscripțiilor electorale a fost o surpriză pentru ei. Aceasta i-a indispus și i-a deprimit. Cu toate că această situație se va putea ameliora prin înaintarea prin cultură. Dacă ar fi primit condițiunile, faptul acesta ar fi accelerat și afirmarea politică; dar primirea condițiunilor de noi a fost zădărnicită și de chestia executării legii naționalităților.

N'am voit să trec cu un joc frivol peste seriozitatea acestei chestii, va veni însă vremea când și Românii se vor convinge, că legile din 68 nu pot fi executate. Fiindcă țara a votat aceste legi într'o stare de uitare de sine în credința că naționalitățile se vor contopi în poporul maghiar. Ei au declarat această lege de tirană și au agitat contra ei. Punerea în vigoare a acestor legi ar fi însemnat o adevărată sinucidere. Ele au fost pentru frați, iar nu pentru inamici. Noi vom trebui să introducem dispoziții legale atât pe terenul școlar, cât și pe cel cultural și administrativ și am rugat pe conducătorii Românilor să primească noul program. Față de această cerere comitetul național român a adus hotărârea pe care o cunoașteți din ziare.

E regretabil acest rezultat, dar schimbul de păreri pe care l'au avut cu noi nu va rămâne fără efect. Am convorbit cu bărbați, cari au servit interesul public al Românilor fără vre-un interes personal. Aceste conferințe probabil ne vor fi apropiat de înțelegerea împrumutată. Aceasta se dovedește și prin tonul serios și moderat al declarației comitetului.

După terminarea discursului aci reprodus președintele camerei anunță, că proxima ședință se va ține în 2 Martie.

La ședința de azi a camerei opoziția n'a luat parte.

Declarațiile d-lui dr. Teodor Mihali asupra eșuării tratativelor.

Arad, 20 Februarie.

Asupra eșuării tratativelor dl Dr. Teodor Mihali, președintele partidului național, a declarat unui colaborator al ziarului „Világ” următoarele:

— Știrea cu privire la încheierea unui „pact secret” între guvernul maghiar și partidul național e absolut apocrifă, încât nu merită nici desmințire. Pace cu naționalitățile, înțelegere între două rase, raporturi normale nu se pot realiza prin astfel de cununii secrete, necinstite. Înțelegere secretă nu există, nici nu poate fi, pentru că nu s'ar împăca cu demnitatea partidului național român. Noi am declarat încă dela începutul tratativelor, că nu putem încheia o astfel de pace, care ar știrbi prestigiul partidului. Aceasta întotdeauna am avut-o în vedere, deci „pact secret” nu are înțeles.

Văd că mulți se miră de tonul fin, chiar politico al rezoluțiunii; deși e foarte natural,

că nu puteam refuza brutal, după ce am pertractat un an de zile cu dl prim-ministru. În decurs de un an, dacă-mi aduc bine aminte, vre-o patruzeci și șase de conferințe am avut cu contele Tisza. D-sa a cheltuit multă vreme, a obosit mult pentru ca pacea să se realizeze; deci e natural ca tonul rezoluțiunii să fie politico. Și mai avem un motiv: Partidul național român luptă pentru drepturile Românilor, nu ca să se valideze numai pe sine. Noi cu adevărat vrem pace cu puterea de stat, ca să promovăm interesele noastre sociale, culturale și economice. Prin urmare vrem să ținem deschisă calea spre înțelegere, spre pace. Pentru noi e indiferent cu cine vom încheia pace, cine ne va asigura drepturile: contele Tisza ori succesorul lui, tot una. Nu suntem intransigenți, cu aceasta se mai poate explica tonul fin al rezoluțiunii.

Înțelegerea a eșuat din mai multe cauze. Mai întâi de toate nu s'a putut realiza, pentru că ce a promis contele Tisza, e mai puțin decât ceea ce dă legea de naționalitate.

Membrii români ai partidului guvernamental — așa numiții moderați — vor spune poporului nostru că ei cer punerea în vigoare a legii de naționalitate. Deci cum s'ar putea aștepta dela noi, ca să renunțăm la aceasta? Pe cale culturală pretențiunile noastre juste pas de pas sunt stăvilite de legea apponyană și dl prim-ministru nici nu vrea să auză de revizia ei. Legea de naționalități, deși în parte e mărginită de alte legi mai noi, totuși pe cale administrativă, juridică și culturală, ne asigură mai multe drepturi, decât ne-a promis primul ministru. Drept aceea înțelegerea nu s'a putut realiza; cu atât mai vârtos, pentru că nervozitatea opiniei publice maghiare, înflăcărarea șovinistă, dușmănia dintre partide, care face din cea mai însemnată chestiune obiect de terfelit, — toate acestea nu sunt apte pentru înțelegere. Și nu se poate face pace când după noua lege electorală urmează și împărțirea nouă a circumscripțiilor electorale.

Totuși tratativele vor avea un rezultat: au elucidat părerile de ambele părți și cred că ministrul președinte va sista tot ce a fost nedreptate crasă până acuma, va da ce va crede că e just să ni se dea și va pune capăt șicanelor. Dacă va proceda astfel, va face bine, dar în nici un caz nu după cum ar fi urmat din înțelegere. Iar de nu, atunci eu voi interpela în toată Miercuria și Sămbăta.

Ziarului „Slovenski Tyzdennik” organul partidului național slovac, dl deputat Dr. Teodor Mihali îi face următoarele declarații:

— E neîntemeiată știrea lansată de unele ziare maghiare, că tratativele ar fi eșuat din cauza unei pretenții întorsături intervenită în politica externă a României. Hotărârea noastră nu a fost influențată nici de situația din Viena, nici de cea din București; atât e tot că contele Tisza într'un cadru prea restrâns a crezut că se pot aduna doleanțele Românilor. Noi cari din multele experiențe amare știm, că acest cadru de fapt se restrânge și mai mult din bunăvoința autorităților locale, nu am putut primi oferta guvernului. De altcun noi privim ca rezolvită chestiunea de naționalitate numai atunci, când deodată cu noi se vor asigura și drepturile celorlalte naționalități.

Altcum contele Tisza a condus tratativele cu seriozitate demnă de această chestiunea,

și după propria-i declarație, a cunoscut și a cele părți ale chestiunii de naționalitate, cari mai înainte le-a trecut cu vederea. Cred că e un merit al d-sale, că și în toiu atacurilor șovinismului desfrânat a dat atâta atenție chestiunii, cât cere necondiționat o politică de stat corectă.

Cât ce privește viitorul, dacă guvernul va executa ceea ce ne-a promis nouă, va face un lucru bun, pentru că va pregăti terenul pentru eventuala deslegare a chestiunii, mai târziu.

Atacurile șoviste ale opoziției au creat în poporul nostru un curent ostil acelor partide. Opoziția privește și această chestiune de importanță generală ca o tactică de partid și cu șovinismul ei de multe ori ne-a făcut să ne îndoim, că naționalitățile ar putea încheia o înțelegere durabilă cu partidele maghiare. În ceea ce privește învinuirile opoziției, că în decursul tratativelor am fi cedat din concepțiile noastre democratice, observ că noi și în decursul tratativelor am apărut consecvent punctul nostru de vedere în chestiunea votului universal.

„Budapesti Hirnap” și chestia românească.

Arad, 20 Februarie.

Acum că tratativele comitetului național cu ministrul președinte Tisza au eșuat ori, mai bine zis, comitetul a constatat, că contele Tisza nu este bărbatul de stat, care ar fi în stare a rezolvi marea problemă a chestiei naționale din Ungaria, iarul hiperșovinist, care este „Budapesti Hirnap” revine la rolul său de agitator cel mai spurcat în contra Românilor și ațâțătorul guvernului împotriva tuturor instituțiilor românești. Câtă vreme contele Tisza tracta cu Români, B. H. se făcea că știe să apreteze marele interes politic de a împăca pe Români, avea chiar momente de loialitate și dreptate. Iși teame, vezi Doamne, subvențiile. În numărul de azi cetim însă un primarticol al acestui ziar „Az oláh béke” (Pacea valahă!), care respiră cea mai sălbatecă ură față de Români și este de o insolentă aproape fără pereche chiar și în mijlocul atâtor manifestări dușmănoase față de noi ale opiniei publice maghiare. Organul „magnatului” ungar Rákosi Jenő ne amenință cu foc și cu pucioasă și îi adresează contelui Ștefan Tisza direct provocarea, ca să procedă în contra Românilor cu fier și foc. E plin articolul acesta de cunoscutele stupidități șoviste, pe cari publicul nostru le cunoaște. Nu trebuie deci să le înșirăm din nou. Dar are articolul acesta de azi o insolentă de nemaipomenită infamie și insultă la adresa neamului nostru. Asta trebuie s'o fixăm aci. Voind să arate cum ar trebui să se procedeze față de Români „B. H.” spune, că pe timpul lui Bánffy, într'un comitat, unde acesta era prefect, un protopop român făcea gălăgie românească. Bánffy l'a chemat pe protopopul înaintea Măriei Sale în casa comitatului. Protopopul s'a prezentat închinându-se și umilindu-se. Fără nici un cuvânt Măria Sa baronul Bánffy îi trage protopopului român o palmă zdravănă. „Pentru asta Te-am chemat” — zice Bánffy și-i arată apoi protopopului ușa. Protopopul român iese închinându-se și cu umilită, cum venise.

Așa zice „Budapesti Hirnap” că trebuie să procedă guvernământul țării cu valahii.

Noi însă denunțăm lumii această obrăznicie unghurească și protestăm în contra insultării preoțimeii noastre în acest chip infam. Să poftescă numai percuția dela „Budapesti Hirnap” să palmuiască pe vr'un protopop român și suntem siguri că vor constata numai decât, că dumniilor mințesc când spun că năbădăiosul Bánffy ar fi putut insulta pe un protopop român fără ca să-și fi primit imediat răspunsul cuvenit.

Cronică din Paris.

Moartea unui renovator al antropometriei. — Noui academicienii. — Filozofia lui Henri Bergson. — Teatrul lui Alfred Capus.

Paris, 19 Februarie

Cu Alphonse Bertillon inventatorul sistemului de antropometrie, adoptat astăzi de toate popoarele civilizate, a murit unul din savanții cei mai populari din Franța și de aiurea. Cine nu cunoaște activitatea lui Bertillon și serviciile pe cari le-a adus el polițiilor europene? Procedeele lui fotografice cari permit să se reconstituiească foarte precis miza în scenă a unei crime, sunt faimoase. Tot el a fost acela care a dat o valoare științifică analizei urmelor digitale ale răufăcătorilor. Metoda lui e cunoscută mai ales sub numele de „bertillonagiu”.

Grație acestui reorganizator genial al serviciului polițienesc, mulți criminali au putut fi descoperiți. În ziua de astăzi, când știința a pătruns pretutindeni, poliția poate ajunge cu succes sistemul ei de confruntare, științificelor sisteme pe cari răufăcătorii le aplică în funesta lor carieră. Meritul lui Alphonse Bertillon e din această cauză recunoscut fără șovăire. El a fost consacrat de spiritul popular. El a dat naștere unei întregi literaturi. Astăzi hrana intelectuală preferată de marea public este romanul polițienesc. Dela vestitul Sherlock Holmes și până la emulii lui cei mai modești, toți detectivii născociți de închipuirea foiletoniștilor, sunt adepți ai metodei lui Bertillon. Trebuie să adăugăm că, în realitate, toate polițiile lumii consideră bertillonagiul ca pe arma cea mai prețioasă împotriva acelor cari trăiesc în afară de societate.

Acum treizeci de ani, când Alphonse Bertillon a prezentat poliției Parisului minunatul său sistem, el a întâmpinat mari rezistențe și greutăți. El a reușit însă în foarte scurt timp să triumfeze pe toată linia. În timpul afacerii Dreyfus, sistemul său a suferit o nouă eclipsă. Vă amintiți poate de metoda cercurilor concentrice născocită de savant în scopul autentificării scrisului cuprins în faimosul borderon. Aserțiunea lui Bertillon s'a revelat parase ca neexactă. Dar cât de neînsemnat pare acest eșec față de admirabilele avantagii ale sistemului său în general!

Ceea ce îl face mai ales neîntrecut este infailibilitatea analizei lui. Grație cercetării urmelor digitale, răufăcătorii sunt numai decât identificați. Ori ce greșală este exclusă.

Alphonse Bertillon moare în vârsta de șizeci și unul de ani.

În vreme ce unii mor, alții devin nemuritori. Știți că Academia franceză a ales acum puține zile trei academicieni noi: pe filozoful Bergson, pe istoricul de la Gorge și pe Alfred Capus, cunoscutul dramaturg. Dintre toți aceștia cel mai puțin familiar îmi este P. de la Gorge; nu am cetit de el decât pagini detașate și frumoase din a sa „Istoria imperiului al doilea”. În schimb activitatea dlor Bergson și Capus e departe de a-mi fi străină. Vă voi vorbi dar de ei în destulă cunoștință de cauză.

A tout Seigneur tout honneur! Incep cu faimosul Bergson. Îmi pare că, într'una din cronicile mele cele mai recente, vă întrețineam tocmai de imbulzeala de necrezut ce are loc în amfiteatrul 8 dela College de France, în orele când filozoful își predă cursul. Cu prilejul acesta v'am vorbit în treacă și de filozofia lui Henri Bergson. Pentru acela care face întâia oară cunoștință cu dânsa, ea pare deconcentrată. Sistemul bergsonian nu seamănă întru nimic cu sistemele filozofice de până azi. El nu este nici exclusiv idealist și mai puțin încă pozitivist. Filozofia lui Bergson are ca domeniu procesele cele mai subtile dintre viziunile și expresiile din afară și senzațiile și impresiile interioare ale omeneșului compus. Ea neagă exclusivitatea fizică și materială, făcând o bună parte puterii misterioase formată dintr'un complex de forte inanalizabile și subtile, pe care o numim suflet. Bergson inclină fără îndoială către budhism; dar către un budhism mai puțin vag și mai clarvăzător. Cu alte cuvinte, filozofia lui e un amestec armonios de mult idealism cu o doză însemnată de analiză științifică. Dacă mi-ar cere cineva părerea asupra sistemului bergsonian, aș răspunde fără șovăire că el mă atrage mai tare decât toate sistemele filozofice pe cari le cunosc.

Mai este ceva care dă o nobleță rară filozofiei lui Henri Bergson; aceasta este faptul că ea acordă artei și poeziei locul cel mai de frunte în existența și mersul progresiv al civilizației omenești. Mi-a-

duc aminte că am auzit într'unul din cursurile marelui filozof de la College de France, o frază care îmi pare că conține în esență întreg sistemul bergsonian. „Un poet care contemplează un sfert de ceas un colț de peisaj, a spus Bergson, este în o mai intimă comuniune cu natura și cunoaște mai bine elementele cari dau farmec și existență acelei porțiuni dintr'însa, decât un botanist care o străbate cu deamănuntul în lung și în lat”. După cum vedeți, Bergson acordă intuiției o importanță mai mare decât metodei lente și pur rațională.

Omul acesta este, într'adevăr, un cugetător genial. Am cetit aproape tot ce a scris, precum și cele ce s'au scris în favoarea și împotriva filozofiei lui. În vreme ce unii o găsesc tenebroasă, alții afirmă, că dela Kant încoace nu a fost în lume un renovator de idei de talia lui Henri Bergson. Iată-l azi și membru al Academiei franceze, după ce e mai de mult membru al Institutului. Francezii așteaptă cu impaciță discursul său de recepțiune. Fără îndoială că el va fi un regal.

Și încă ceva relativ la Bergson. Mulți îl cred de origină ovreiască, mai ales în străinătate. Aceasta din pricina numelui său care a dat gazetarilor evrei de pretutindeni ideea de a-l proclama de neamul lor, după obiceiul pe care îl au ei de a judeza o sumedenie de oameni mari. Așa au făcut cu Zola și cu Anatole France. Cât despre Bergson, el este, pe cât știu, de origină irlandeză.

Despre alegerea ca academician a lui Alfred Capus, voi spune că ea nu mă bucură din cale afară. Și totuși operele acestui scriitor nu-mi displac. Ele nu sbuciumă, dar nici nu plictisesc; înzadar am căuta însă într'însele originalitate și vigoare.

Da, Alfred Capus e departe de a-mi displace; dar tot atât de departe sunt de a-l prețui cu entuziasmul clasei burgheze din Franța. Atât în pieșele cât și romanele și nuvelele lui găsești — nu o filozofie surăzătoare și indulgentă cum se spune în general, căci sunt de părere că Capus nu are nici o filozofie — dar o grație ușoară întărită de un oare-care spirit de observație și încoronată de un optimism facil. Personagiile acestui scriitor sunt de obicei alese într'un mediu plat și banal, iar sufletele, apetiturile și aptitudinile lor sunt deosemena banale și fără relief... Am spus că darul de observațiune al lui Alfred Capus este în general destul de exact; dar el nu este profund. Amănuntele pe cari le prinde sunt superficiale și pur exterioare. Să nu mi se spună că descriind un personaj mediocre nu poți reda decât sentimente tot mediocre. Adevărul este că totul depinde de talentul creatorului. Balzac, Stendhal, Tolstoi, Flaubert, ca să vorbim de marii romancieri au întâlnit nu odată sub peana lor tipi vulgari și puțin caracteristici; și totuși, nici unul din personagiile acestor scriitori nu sunt banali. Aceasta, fiindcă geniul lor a știut să prindă acele conflicte sentimentale și a cele nuanțe dramatice și adânci cari răsar din când în când chiar și în sufletele cele mai mediocre. Talentul lui Alfred Capus nu merge așa departe. El se mulțimește să ne redea cu justetă dar cu facilitate niște personagii plate și comune. Operele lui se compun din conflicte sentimentale de toate zilele. Nimic nu se sbuciumă serios în pieșele și romanele lui; nu întâlnești într'însele nici un extaz acut, nici o suferință sguuitoare, nici o durere profundă. Este evident că pesimizii excesivi n'ar trebui să fie preferații noștri; dar nici optimismul pe toată linia, nu are de ce ne încânta. Viața e și mai complexă și mai gravă.

„Tout s'arrange!” e lozınca teatrului lui Capus, adevărat nimic dureros sau trist nu dăinuiește în existența personagiilor lui. Din pricina asta, înșiși pieșele lui sunt prea aranjate. Ele distrează însă și amuză. „La petite fonctionnaire” și „Notre jeunesse” sunt operele tipice ale lui Alfred Capus. Mersul și desnodământul lor lin, grațios și facil îi încântă pe burghezi, cari au oroare de a aprofunda prea tare bucuriile și tristețele omenești. De aceea îl iubesc ei pe Capus așa de mult.

Ori cât de popular ar fi și ori cât de dragut ar fi talentul lui, mă mâhnește să constat că Academia franceză l'a preferat unui dramaturg ca Port-Riche sau unui poet de talia unui Edmond Haraucourt cari, în trecut, au candidat fără succes la înalta instituțiune. Dar nedreptățile n'ar trebui să ne mai mire....

C. R. B.

INFORMAȚIUNI

Cât costă unele tablouri.

Ami aduc aminte că am comunicat pe vremuri cetitorilor mei ardeleni lupta de bancnote care a avut loc în Franța cu prilejul vânzării la licitație a tabloului: „Salomeea”, de Regnault, acest pictor glorios căruia un glonț prusian i-a curmat la Bugenval, în 1870, o carieră artistică extraordinară. Cu prilejul vânzării tabloului său, a fost o întrecere între Francezi cari voiau să cumpere pentru muzeul Luvrului, și un negustor de tablouri american care a oferit pentru el suma de 60.000 franci și care a sfârșit prin a intra în stăpânirea capo-d'operei pictural. Un caz analog a avut loc săptămâna trecută la Londra. Lady Desborough a oferit muzeelor naționale din Londra tabloul: „Fecioara cu copilul” de Rafael; dar Englezii n-au putut aduna această sumă și admirabila pânză a fost cumpărată de un american, A-B. Widener, regele electricității, în schimbul frumoasei sume de trei milioane și jumătate de franci. Acelaș american cumpărase acum trei ani, în Londra, „Moara” lui Rembrandt pentru două milioane și cinci sute de mii de franci. Țin minte că am vorbit pe timpuri într-o cronică a mea și de această pânză, făcând reflecția că capo-d'operele bătrânei Europe trec unul câte unul Oceanul.

Cu ocazia vânzării „Fecioarei cu copilul” de Rafael, un publicist francez, Charles Torquet, a întocmit un fel de listă de tablouri scumpe cumpărate și vândute în ultimii ani. Cred interesant să spicuesc dintr-o pasagii interesante.

Și ne întrebăm, într-adevăr, unde vor ajunge sumele cari se cheltuiesc azi pentru pictură. În 1894, un alt publicist francez, d. Henri Vuagneure a publicat o listă a celor cincizeci de tablouri cele mai scumpe din lume. Și anume, trei portrete de femei de Gainsborough aparținând dlui Alphonse de Rothschild din Londra și cumpărate fiecare pe prețul de un milion opt sute șaptezeci și cinci de mii de franci; veneau apoi după ordinea prețurilor. „Fecioara de Ansidei”, dela National Gallery, care a costat un milion șapte sute cincizeci de mii de franci; un portret de bărbat de Marone (National Gallery) cu un milion și jumătate; „Portretul lui Rubens și al familiei lui”, de Rubens, și un alt portret de acelaș pictor, dobandite de Alphonse de Rothschild cu un milion și două sute cincizeci de mii de franci; două portrete de femei de Rembrandt, cumpărate de dna Guinness din Londra, și valorând fiecare un milion și două sute de mii de franci.

„Păstorita” de Millet, a fost cumpărată de francezul Chanchard cu un milion; „Grădina iubirei” de Rubens a lui Edmond de Rothschild, opt sute de mii de franci; „Portretul burgmaisterului Day d'Alkmar” și „Portretul soției burgmaisterului” de Rembrandt, aparținând lui Gustave de Rothschild, au costat câte șapte sute cincizeci de mii de franci; „Cele trei grații” de Rafael, a lui Alphonse de Rothschild și „Înălțarea” de Murillo (muzeul Luvrului) șase sute de mii de franci; „1814” de Meissonier (colecțiunea Chanchard) cinci sute cincizeci de mii de franci; „Fecioara cu candelabre” de Rafael; „Portretul marchizei de Spinola”; „Christ la fața lui Pilat” de Munkács, cumpărat de un american, au costat câte o jumătate de milion; „Portretul lui Holzner” dela muzeul din Berlin și „Omul cu grebla” de Millet, aparținând americanului Palmer, opt sute cincizeci de mii; „Colț din pădurea din Lisle-Adam” de Corot (colecțiunea Chanchard) trei sute cincizeci de mii; „Poleitorul” lui Rembrandt al lui Have Meyer din America, și „Colinele din Suresnes” de Troyon, prietenul lui Grigorăscu, aparținând lui Thomys-Thiéry, trei sute de mii; un „Portret de Rembrandt” (muzeul din Anvers) două sute optzeci și cinci de mii; „Răstignirea” de Rafael aparținând dlui Mant din Londra, două sute șaptezeci și cinci de mii; un „Peisajiu” de Hobbema, a dlui Agnew din Londra; „Spionul” de Meissonier, al dlui Vanderbilt, din America, „Omul cu spada” de Meissonier (colecția Chanchard) câte două sute cincizeci de mii de franci; „Caro I” de Van Dyk (National Gallery), „Trecerea Vadului” de Corot, „Lacul Garda” ale aceluiaș aparținând francezului Lutz, „Valea din Thifanges” de Rousseau, răscumpărate Americii de către Franța, câte două sute de mii; „Congresul din Munster”, de Terburg (National Gallery) o sută optzeci de mii; „1805” de Meissonier aparținând familiei de Orleans, o sută nouăzeci de mii; „Tărgul” de Teniers, a contelui Greffuhle, „Fecioara din Orleans” de Rafael, aparținând familiei de Orleans, un „Portret de femeie” de Franz Hals al lui

A. de Rothschild, un „Portret de bărbat” de acelaș (muzeul din Anvers) „Amorul dezarmat” de Corot (colecțiunea Chanchard), „Singurătatea” de Daubigny, ale vicontelui Raimband, o sută cincizeci de mii.

Acestea au fost tablourile cele mai scumpe cumpărate și vândute până în 1894. De atunci încolo ascensiunea prețurilor a atins un punct extraordinar. Și din ce în ce sumele ce se dau pe tablouri devin tot mai colosale. Sunt arhimilionari în Franța, Anglia și America, cari s'au îmbogățit numai făcând cumpărări și vânzări de tablouri.

Bine înțeles că am vorbit numai de tablourile cari au putut fi apreciate în mod pozitiv, formând obiectul unor cumpărări reale. Dar câte din tablourile vestite din muzeele mari ale Europei ar atinge sume exorbitante dacă s'ar pune în vânzare! „Pelerinii din Emaus” de Rembrandt, bunăoară (muzeul Luvrului), „Rondul de noapte” de acelaș (muzeul din Amsterdam) și „Giocanda” lui da Vinci (Luvru) ar atinge sume dela cinci milioane în sus, dacă ar forma obiectul vre-unor speculațiuni reale.

Ar fi naiv să mai reflectăm că mulți din autorii tablourilor cari costă astăzi sume așa de mari au murit pe vremuri de foame. Reflecția aceasta o așa de des reptată, și totuși, așa de inutilă!

Paris,

A. C.

Arad, 20 Februarie 1914.

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță: vreme moale, ploii.

Temperatura la amiază a fost: + 3.4 C.

Prognostic telegrafic: ploii.

Succesele Agathe Bârsescu în America. Ziarul bucureștean „Rampa” primește din America o scrisoare care vorbește despre grandioasele succese ale tragediane Agatha Bârsescu, care se află de prezent la Chicago. În cercurile literare și artistice de acolo marea tragediană a fost sărbătorită de publicul mare și de critica teatrală într'un entuziasm cald, și unanim.

Succesul Românilor la alegerile comunale din Sirete (Bucovina). Se anunță din Sirete: La alegerile comunale din acest oraș, cari au avut loc în cursul acestei săptămâni, Românii au înregistrat un succes strălucit. De unde până acum în consiliul comunal nu puteau pătrunde decât 5-6 Români, la alegerile de acum, numărul lor se urcă la 10, grație interesului deosebit ce l'au arătat alegătorii români. În cercurile românești se atribuie mare importanță acestui succes electoral. (I. O. K.)

Mare concert în Deva. Măne, Sâmbătă, va avea loc în Deva un grandios concert dat de Reuniunea de cântări din Orăștie, cu concursul și sub conducerea tenorului Ionel Rădulescu. Va fi o rară manifestare artistică, cu un repertor bogat și excelent. După cum ștutem informații, public neobicinuit de mult și-a anunțat deia participarea. Cântecul fascinant al tenorului Rădulescu și Reuniunea de cântări dirijată de el, vor preschimba de bună seamă într'o minunată sărbătoare pentru societatea românească din Deva și jur.

Cununie. D. Gheorghe Dămian învățător în Răchita, originar din Toracul-mic își anunță cununia cu gingașa domnișoară Mărioara Nevrinceanu din Pesac, pe 16 Februarie (1 Martie) în biserica română gr. ort. din Pesac.

Contele Bobrinski provoacă la duel pe redactorul unei foi a sfântului sinod. Din Petersburg se anunță: Organul sfântului sinod „Kolo-kol” a publicat în timpul din urmă mai multe articole împotriva contelui Bobrinski, cari s'au răspândit și în Austro-Ungaria. Pentru aceste articole contele Bobrinski l'a provocat la duel pe Durassowtsch șef redactorul numitei foi.

Durassowitsch a primit provocarea, în acelaș timp renunțând la postul de șef-redactor al acelei foi bisericești.

x Dnii advocați, comercianți, și băncile înainte de a-și procura mașini de scris sau mobile pentru birouri, să ceară prospecte dela prăvălia **Matiuszki Pál és Tsa** din Timișoara pentru aranjarea birourilor, unde se vând cele mai excelente mașini de scris și cele mai moderne mobile pentru birouri pe lângă condițiuni favorabile de plătire. La dorință un impiegat al firmei merge la fața locului aducând cu sine o mașină de scris de probă.

x Ghete pentru serate, în culoare roșie, albastră, roșă și albă. Ghete de piele și de lac, modrene, la Weinberger János în Arad.

x În atențiunea bolnavilor! Balsamul Mittelmann pentru stomac încetează în scurtă vreme lipsa de apetit, incuierea scaunului, durerile de cap, cărceii de stomac, arderea de stomac, apoi tot felul de boale de intestine, luând de 3-ori la zi, înainte de mâncare, câte-o lingură cafea. **Prețul 2 coroane.** Pregătește și expediază: **Eugen Mittelmann, farmacie la „Leul de aur” în Ungvár, str. Nagyhid-u. (Mi 1621)**

x Faci mare economie de bani! dacă pregătești acasă din esență rom, licher, cognac și rachiu: Esență de rom 40 fileri; Esență de licher 50 fileri; Esență de cognac 40 fileri; Esență de rachiu 30 fileri. Instrucțiune pentru modul de întrebunțare gratis. 1 litru de rom englez veritabil cu sirop de ananas sau vanilia, cu o cutie de tea numai 2 cor. 40 fileri. — Prețurile romurilor cumpărate dela societatea funcționarilor per litru 3 și 5 cor. **Ceaiuri veritabile rusești și chineze** per decagram 8, 10, 12, 16 și 20 fileri, ori în pachete originale. **Prețuri speciale:** 1 litru cognac cor. 3.—; 1 litru rachiu de drojdii cor. 2.40; 1 litru rachiu de prune cor. 3.—; 1 litru licher orice soi cor. 3.—; 1 litru spirit denaturat 96% cor. 2.60. Comandele poștale se expediază imediat. — De vânzare la **FEKETE MIHÁLY, drogheria la „Inger”, Marosvásárhely, vis-à-vis de Transsylvania. — Sampanii și vinuri. Ciocolată. Prăjituri pentru ceai. (Fe 1523.)**

ECONOMIA

Bursa de cereale din Budapesta.

(După 50 kgr.)

— 20 Februarie.

Grâu pe Aprilie	12.31
Grâu pe Maiu	12.15
Grâu pe Octomvrie	11.12
Secară pe Aprilie	9.37
Secară pe Octomvrie	8.68
Ovăs pe Aprilie	7.77
Ovăs pe Octomvrie	7.80
Porumb pe Maiu	6.75

„Timișiana”.

Timișoara, 18 Febr.

„Timișiana” care s'a înființat la anul 1885 cu un capital modest de 100.000 cor., în șirul lung al anilor de viață dezvoltându-se a ajuns la un capital propriu de 2.700.000 cor. Azi în 18 Februarie și-a ținut a 29-a adunare generală. După cum de modest i-a fost capitalul începător, astfel de modest i-a fost și cercul de activitate și fără cel mai mic șgămot de reclamă, dar bazați numai pe cinstea și hărnicia conducătorilor, a putut să ajungă instituit fruntaș între cele fruntașe.

Dovadă despre însemnătatea acestui institut financiar, așezat în cel mai comercial oraș din provincie, — în metropola Banatului, — ne servește viu interes al acționarilor cari au luat parte la această adunare precum și persoanele grupate în jurul lui. Fiecare dintre noi a simțit momentul potrivit de a aduce prinusul nostru de recunoștință și mulțumită aceluia, cari în timpurile acestea critice, au avut în mână frâncile conducerei micilor noastre economii.

Sărbătorirea zilei de azi, a muncii cinstite și desinteresate, veselia și mulțumirea sufletească a noastră, servească conducătorilor „Timișanei” ca busolă în drumul început al dezvoltării și întăririi institutului nostru, care azi ocupă loc de frunte pe piața Timișorului fiind recunoscut ca unul dintre cele mai solide și bine conduse, iar între cele românești este unul dintre primele.

La orele 9 d. Dr. George Adam, președintele direcțiunii deschide adunarea printr'o cuvântare, despre crizele de tot felul ale anului trecut și despre situația „Timișanei”.

Aduce apoi la cunoștință celor de față mulțumita direcțiunei manifestată față de directorul executiv, care tot timpul a fost la culmea chemării.

Pentru dresarea protocolului d. Adam designază pe funcț. institutului S. Magdu, iar ca verificatori și bărbați de încredere îi invită pe dnii acționari Vasile Terebenți și A. Baicu.

Constată apoi că pentru participarea la adunare s'au depus 3361 acții cu 678 voturi.

După aceasta directorul executiv, d. Romul Cărăbașiu a prezentat următorul raport al direcțiunii:

Onorată adunare generală!

Lipsa de numerar, precum și complicațiunile externe au împiedecat întreaga noastră țară în dezvoltarea ei normală. Restrângerile de credit în mod abnormal au înmulțit insolvențele și astfel multe firme, întreprinderi și agricultori, cari la tot cazul au meritat o soartă mai bună, au ajuns la sapă de lemn.

Cu satisfacție Vă comunicăm, că institutul nostru între împrejurările mai sus amintite a stat totdeauna la culmea chemării sale și fără cea mai mică încordare a ocrotit interesele clienței sale.

Puterea aceasta de rezistență o putem mulțumi mobilității institutului nostru căreia atât în trecut cât și în viitor îi vom da o deosebită atențiune. Sub durata crizei din decursul anului trecut, institutul nostru a ocrotit îndeosebi interesele institutelor mici ajunse în năcașuri, precum și a clienței noastre, care se recrutează din poporul nostru țărănesc. Dela finea anului 1913 situațiunea financiară a început a se îmbunătăți puțin și în urma acestei ameliorări la 27 Noemvrie 1913 a și redus Banca Austro-Ungară etalonul cu jumătate procent, dela 6 la 5 jum. proc. interese.

Spre mulțumita noastră specială dorim să mai accentuăm încrederea publicului nostru deponent, manifestată față de institutul nostru, prin a cărui urmare stărea depunerilor noastre la 31 Decemvrie 1913, pe lângă toate demersurile economice-financiare anormale, s'a susținut la nivelul anului premergător.

În anul expirat institutul nostru a suferit o pierdere ireparabilă prin moartea membrului său Nicolae Gherdan, care după o boală îndelungată a reposat în Domnul.

Față de decedatul direcțiunea și-a manifestat în mod cuvenit sentimentele de pietate depunând pe sicriul decedatului o cunună în numele institutului. Credem, că se cuvine, ca și On. adunare generală să dea expresiune condolenței sale prin ridicare.

După toate acestea și în perfectă înțelegere cu comitetul de reviziune, Vă propunem și rugăm să primiți următoarea distribuție a profitului curat din 1913:

Din profitul curat de Cor 246900.73

I. Se dau 5% dividendă acționarilor după 7561 acții „ 75610.—
Cor. 171290.73

II. Se împarte:

1. 5% fondului general de rezervă	Cor. 25693.61
2. 8% tantiema direcțiunii	„ 13703.26
3. 3% tantiema directorului executiv	„ 5138.72
4. 3% tantiema comitetului de reviziune	„ 5138.72
5. 4% tant. funcționarilor	„ 6851.63 „ 56525.94
	Cor. 114764.79

III. Se împarte:

1. 4% supradividendă	Cor. 60488.—
2. Supradotarea fondului de rezervă	„ 24306.39
3. Fond special de rezervă	„ 10000.—
4. Fondului de penziune	„ 10000.—
5. Pentru scopuri filantropice la disp. direcțiunii	„ 6000.—
6. Funcționarilor fără drept de tantiemă	„ 3970.40 Cor. 114764.79

Dotarea fondurilor face Cor. 70000.—

În fine rugăm Onorata adunare generală să binevoiască

1. A aproba raportul și bilanțul anual despre gestiunea anului 1913.

2. A primi propunerea direcțiunii referitoare la împărțirea profitului curat.

3. A da direcțiunii și comitetului de reviziune absolutul cuvenit pe anul 1913.

4. A alege un membru în direcțiune.

5. A fixa marcele de prezență.

Raportul prezentat a fost primit de adunarea generală în întregime, asemenea și cel al comitetului de supraveghiere și proiectul de distribuție a profitului curat și în urmare i s'a dat atât direcțiunii cât și comitetului de supraveghiere absolutul legal pe anul de gestiune 1913.

Urmând la ordinea zilei alegerea unui membru în direcțiune, adunarea generală alege pe d. Stan Vidrighin inginerul orașului Timișoara și directorul stabilimentelor tehnice de apeduct și canalizare ale acestui oraș. În persoana nou alesului,

„Timișiana” a câștigat o persoană prețioasă, cu pregătiri și vederi vaste și râvnă de muncă.

După terminarea ordinii de zi, d. acționar Dr. Victor Clercea avocat în Buziaș ia cuvântul și în numele acționarilor rosteste o însufletită cuvântare, arătând rolul important al acționarilor „Timișianei”.

Întreagă adunarea, cu o deosebită satisfacție și însufletire s'a alăturat la propunerea dlui Dr. Clercea, de a se vota mulțumită protocolară directorului executiv și funcționarilor.

După adunare ne-am adunat cu toții la o masă comună în hotelul „Principele de Coroană” petrecând astfel câteva ceasuri de veselie.

Bănățanu.

Bibliografie.

A apărut:

M. Lungianu: „Zile senine”. Icoane dela țară. „Minerva”. București. Prețul 1.50.

M. Lungianu: „Din umbra satelor”. Povestiri și icoane.

Inst. de arte grafice C. Sietea. București. Prețul 20 bani.

G. T. N. Varone: *In preajma artei*. București. „Minerva”. 1914.

Prețul 1 leu.

„Vatra școlară” revistă pedagogică, cu următorul sumar: Dr. P. Roșca: Măsurarea inteligenței. — V. Stan: Științele naturale în școala populară. — Lecții practice: Ion Butta: Tabela multiplicăției cu 4. — Din viața școlară: A. Sica: Școala activă. — Informațiuni. — Bibliografie. — Ded. și adm.: Sibiu. Piața Herman 4.

„Foaia școlastică” organul Reuniunii învățătorilor gr.-cat. arhidieceșani, gherlani, hățăgani, lugoieni și sălăgeni, cu următorul sumar:

Redacția: Orfelinatul învățătorilor. — Binet-Bratu: Educația morală. — Șotropa-Dr. Drăgan: Istoricul școlii triviale năsăudene. — Toma Cocșișu: Comisii permanente în Reun. inv. arhidieceșani. — Informațiuni. — Bibliografie. — Redacția și administrația: Blaj (Balázsfalva).

POSTA ADMINISTRAȚIEI.

Macedon Linul, Năsăud. Mulțumite publice de orice natură se publică numai la partea taxabilă. Șirul costă 20 fil. Așteptăm răspuns relativ la publicare.

„C. M.” Costă 12 coroane.

Petru Vancu Măderat. Am primit 7 cor. în abonament pe quart. I. 1914.

Reuniunea sodalilor rom. Cluj. Mulțumite publice trimisă numai pe lângă taxă de 4 cor. se poate publica.

Ioan Hopârtean, Vaidasig. Am primit 7 cor. în abonament pe quart. I 1914.

Simion Nicoară, Ulieșul-mare. Am primit 10 cor. ca abonament până la 30 Aprilie 1914.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Publicațiune.

Însoțirea economică comercială „Plugarul” cu sediul în Blaj, aduce la cunoștință publică, că a cumpărat cantități mari de cucuruz, pe care îl vinde cu vagonul la gara care i să cere ori în mic la magazinul însoțirii din Blaj.

Toți cei ce au lipsă de cucuruz să binevoiască a se adresa cu toată încrederea la biroul însoțirii „Plugarul”, de unde vor primi informațiile necesare.

Membrii însoțirii vor avea favorări deosebite.

Blaj (Balázsfalva), Ianuarie 1914.

Pu 1779—4

Direcțiunea însoțirii.

Un vier român

care se pricepe perfect la oltoirea și sădirea viței de vie americană, caută loc la vre-un domn din România.

A se adresa lui:

MITRU VUG TRAPU

Solyosvár Nr. casei 84

Poșta ult. Máriaradna (com. Arad)

Vu 1861—3

„Reuniunea de consum și valorizare, Năsăud”

Concurs.

Pentru ocuparea postului de conducător la „Reuniunea de consum și valorizare Năsăud”, se publică concurs cu termenul 10 Martie st. n. 1914.

Salariu anual 1920 cor. și prospecte de bunățate.

Dela reflectanți se recere pe lângă o primă mai îndelungată în conducerea unei prăvălii o cautiune de cel puțin 3000 cor. și cunoștința limbilor: română, maghiară și germană.

Ofertele să se adreseze direcțiunii.

Năsăud, la 16 Februarie 1914.

(Re 1857)

Direcțiunea

UN COMMIS

inteligent cu deplină dexteritate în bransa băcănel și licitate cu perfectă cunoștință și a limbilor germane și maghiare se angajează sub condițiuni favorabile la băcănel

(O 1849)

N. ONIȚIU, Sibiu (Nagyszeben)

Un

CANDIDAT DE ADVOCAT
află aplicare momentană la

Dr. DESIDERIU FULEA

advocat

Vajdahunyad.

(Fu 1852)

Un funcționar de poștă în etate de 30 ani, cu 18 ani de serviciu și cu o familie mare, dorește a se căsători cu o d-șoară sau d-nă frumoasă, să aibe și ceva zestre.

Ofertele să se trimeată sub denumirea

»BĂDIȚA« poste restante Arad 2.

(1855)

NIG. VINTILLA

cea mai excelentă ascuțitoare artistică și pentru scobit în Ardeal, cu putere electrică.

Am onoare a aduce la cunoștința on. public că am înțeles

în SIBIU (Nagyszeben), str. Cisanădiei 43

o ascuțitoare pentru cuțite artistică și de scobit, alier pentru nichelare și galvanizare, după cerințele cele mai moderne, unde se execută tofelul de lucrări în această branșă; execută aparate medicale, ascuțesc și nichelază

bricelor, foarfecilor și șinelor pentru tunderea părului și barbei oferind garanția cea mai mare.

Vf 1277

6 buc. briciuri trimise spre ascuțire retrimitearea aceluiași fac pe cheltuiala mea proprie. Nichelări, ascuțiri, reparări, lucrări de cuțitar, șlefuit de sticlă pentru optici, se execută pe lângă garanția, cu prețuri ieftine. — Obiecte veritabile de oțel englez și suedez cu prețuri ieftine.

VALORIZARE de NISIP!

Cine are nisip mult să ceară în interesul propriu următoarele cataloage și prospecte: Sa 985-30

- F. 3. Forme și unelte pentru pregătirea articolelor de beton.
- F. A. Fabricarea țiglei de beton orânduită la lucru de mână.
- Cs. G. 4. Fabricarea țiglei de cement pentru lucru de mână.
- B. B. 1. Fabricarea blocurilor de beton.
- C. S. 1. Fabricarea tablelor mozaic și ciment.

Să ceară totodată examinarea gratuită a nisipului, mergerea la fața locului a inginerului nostru și să examineze mașinile noastre de valorizarea nisipului.

Fabrică de mașini p. industria de nisip.

SZÁNTÓ és BECK

ingineri

BUDAPEST, VII., Viola-utca 7.

Oroloage de turn

pentru palate, aces comunale, fabrici, locuințe private regulate și aranjază mai favorabil:

Müller János

Succesorul lui Mayer Károly dela prima aranjare cu vapor a fabricii de oroloage din

Budaposta, VII., Tököly-ut n-rul 52. (Casa proprie).

Cataloage și specificații de prețuri trimit gratis la 102-25 și francez.

Reparaturi de motoare și automobile la orice mărime execută în atelierle mecanice de mașini

W. BENKER

SIBIU, Lederer-gasse nrul 30.

Specialitate: Aparate electromagnetice de aprins. — Roți dințate, tăiate. Be 1276

STEFAN SLADEK jun. fabrică de mobile

VÂRȘET, strada Kudritzner n-rul 44-46.

Cea mai renumită mare fabrică de mobile din sudul Ungariei (VERSECZ).

Sa 113-120

Pregătește mobilele cele mai moderne și luxoase cu prețuri foarte moderate.

Mare depozit de piane excelente, covorașe, perdele, țesături foarte fine și mașini de cusut.

Prima fabrică de bănci de școală brev. reg. ung.

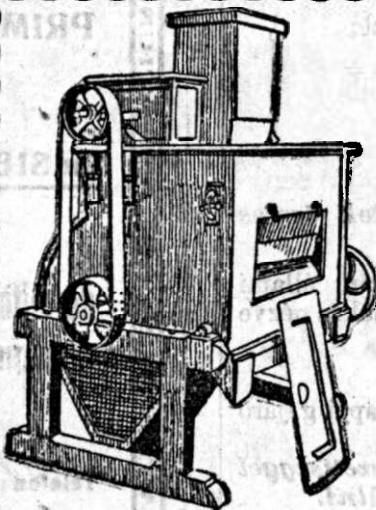
Liferează

cele mai moderne și mai bune bănci de școală brevetate sistem „Feiwei”, „Zahn” și „Rettig”, mobilier pentru școli aparate de gimnastică, mobilier modern pentru biserici, bănci pentru biserici și mobilier pentru grădinițe de copii.

Fe 1288

Prețuri gratis.

Fabricarea aranjamentelor de birouri moderne.

Ku 1602)

Kutsera István

Instalator de mori SZABADKA, Vesselényi-u. 667 sz.

Execută și instalează aranjamente complete de mori și fabrici în provincie. Face planuri singur ori după model, construiește mașini pentru mori și pentru fabrici precum și ciururi pentru bucate, elevatoare, curățitoare, de arpăcași și site pentru alcalii; străformează după plan propriu sau modele prompt și conștiințios, mori și fabrici Magazin permanent de modele pentru lucrări de orice branșă. Planuri și prospecte gratis. Pentru comenzi în provincie merg la fața locului pe cheltuiala proprie. TELEFON: 279.

Kovald Péter és Fia

atelier pentru vopsitoria de stufe, tort și blane, curățire chimică și spălătorie cu aburi

BUDAPEST, atelier și prăvălie principală în bul. VII., Szövetség-utca 35-37.

TELEFON: József 18-00 și József 15-71.

Secție postală deosebită pentru comenzi din provincie. Stabilimente colectoare în toate părțile capitalei. Reprezentanți în cele mai multe orașe din provincie.

Ko 1612

KOVALD COLOREAZĂ ȘI CURĂȚĂ

KOVALD COLOREAZĂ ȘI CURĂȚĂ

1914. évi magyar kir. adómentes 4 $\frac{1}{2}$ %-os törlesztéses állami járadékkölcsön.

Kibocsátva 500.000.000 — korona = 425.000.000 — n. b. márka = 525.000.000 — frank = 20.833.333 $\frac{1}{3}$ font sterling névértékben.

A tervszerinti törlesztés 1919. szeptember 1-én kezdődik. Fokozott sorsolás vagy felmondás legkorábban 1924. március 1-ére eszközölhető.

Aláírási felhívás.

Ezen kölesökből

400.000.000 — korona = 340.000.000 — n. b. márka = 420.000.000 — frank = 16.666.666 $\frac{2}{3}$ font sterling névértékű

1914. évi magyar kir. adómentes 4 $\frac{1}{2}$ %-os törlesztéses állami járadékkölcsön ezennel nyilvános aláírásra bocsátatik.

Az aláírás történik:

a) oly módon, hogy fizetesképen az 1914. július 1-én és 1915. január 1-én esedékes 1912. évi m. kir. 4 $\frac{1}{2}$ %-os állampénztárjegyek, melyekből tudvalevőleg összesen M 106.000.000 — névérték van forgalomban, nyújtatnak be az alább felsorolt aláírási helyeknél; a kisorsolásnál az ily jegyzések teljes összegükben fognak tekintetbe venni;

b) készpénzfizetés ellenében

és pedig mindkét esetben:

1914. február 21-én, szombaton

az egyes aláírási helyeknél szokásos üzleti órákban, és az illető helyeken közzéteendő feltételek mellett:

Budapestben: a magyar királyi központi állampénztárnál,
a Magyar Általános Hitelbanknál,
a m. kir. postatakarékpénztárnál,
a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesületnél,
a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál,
a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbanknál,

a magyar szent korona országainak területén:

valamennyi királyi állampénztárnál és adóhivatalnál;

továbbá

a Magyar Általános Hitelbank,
a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank,
a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó-Bank,
a Wiener Bank-Verein és
az Anglo-Oesterreichische Bank című intézetek összes fiókjainál.

Az aláírási ár úgy az 1912. évi 4 $\frac{1}{2}$ %-os magyar kir. állami pénztárjegyek beszolgáltatása esetén, mint a készpénzaláírásokra nézve

90.45%.-t tesz,

hozzáadva az 1914. évi március hó 1-től az átvétel napjáig járó 4 $\frac{1}{2}$ %-os folyószelvénykamatokat.

1914. szeptember hó 1-ig terjedő várolási kötelezettséggel történő jegyzések különös figyelemben fognak részesülni.

FABRICA TRANSILVANIA DE BRANZETURI DE OAI CU PUTERE ELECTRICA.

Carl Albrecht

Sibiu, str. Burgergasse nr. 13-15

Oferă cele mai renumite soiuri de brânză. Brânză secuiască, recunoscută de cea mai fină specialitate în lunile Martie — Septembrie. Brânză de prima calitate, unsoasă și dulce, în lunile Septembrie — Februarie. Brânză de oală Scunda, mai puțin unsoasă. Cea mai bună calitate de brânză de munte în burduf. Producțiune zilnică, — prăspete, expedate cu ramburs. —

Liste de prețuri și probe se trimis la cerere gratuit și franco.

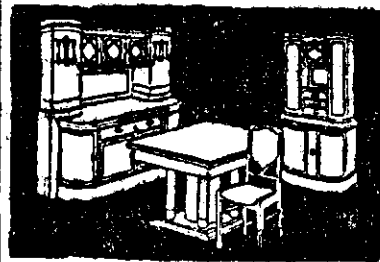
A 1279

Hinger József

tâmplar pentru edificii și mobilă

Alba-Iulia, (Gyulafehérvár) str. Séchenyi nr. 10.

==== (Casa proprie). ====

Pregătește orice lucrări din acest ram atât noi cât și reparații; lucrări pentru clădiri, aranjamente complete pentru școli, biserici, locuințe, birouri etc., din material bun și uscat după model sau din combinație proprie. — Prețuri convenabile, serviciu coulant se garantează (Hi 1280)

De aproape 50 de ani renumita firmă

Heldenberg

din SIBIU str. Heltauer 9

este cele dintâi și unicul magazin de pianuri și harmoniuri

al Transilvaniei, al cărei proprietari sunt specialiști în construirea pianurilor și au și diplomă de conservator. Oferă on public :

pianine, pianuri și harmoniuri,

instrumente alese cu pricepere dela cele mai bune firme cu cele mai ieftine prețuri de fabrică pe lângă deplină garanție.

ATENȚIUNE!

ATENȚIUNE!

Nici un român să nu-și cumpere mobile până ce nu vizitează
PRIMA FABRICĂ ROMÂNEASCĂ DE MOBILE

EMIL PETRUȚIU

în SIBIU (Nagyszeben) str. Sării (Salzgasse) 37.

care execută totfelul de mobile moderne în toate stilurile, — ca garnituri pentru

dormitoare, prânzitoare, saloane și tapeterie proprie.

EXPOZIȚIE ZILNICĂ cu garnituri complete. Construcțiune toate lucrările de lipsă pentru biserici vechi și noi și binale, pe lângă executarea cea mai solidă; promptă și pe lângă garnituri.

Telefon : 47.

(Pe 1348)

Telefon : 47.

ATENȚIUNE!

ATENȚIUNE!

Fiecare trebuie să știe că fotografatul

VICTOR MYSZ DIN SIBIU

și-a vândut atelierul din strada de mai înainte iar acum și-a deschis un

atelier fotografic de artă

corespunzător cerințelor moderne în

SIBIU, str. Elisabeta nrul 34,

unde execută totfelul de fotografii artistice cu prețuri convenabile. — Fotografilor amatori li-se acordă favoruri. (MI 1587)

Pe timp închis fotografiile se execută la lumină electrică.

Primul, unicul fabricant de instrumente muzicale în SIBIU. — Specializat în confecționare de violine.

Babós Béla

Sibiu, mai înainte Piața mică 24, acum str. Urezeului (Reispergasse) 2.

Depozit bogat și bine asortat în violine de școală precum și în violine de maestru vechi și noue, cittere, clarinete, de metal de suflat, armonice și părțile lor constitutive ș. a. m.

Gramofone și plăci

în cea mai mare alegere. — Coarde din străinătate cu garanță quint curat. — Reparaturi se execută prompt și în mod artistic.

Cereți catalog gratis și franco.

(Ba 1586)

Dacă vorești să ai un clasornic inexceptionabil sau dacă vorești să-ți fie clasornicul reparat cu specialitate te adresează clasornicarului

WILHELM ZEY

în SIBIU, Piața-mică numărul 16.,

unde se capătă cu prețuri convenabile, pe lângă garanță totfelul de oroloage pentru buzunar, — pentru părete, și — sunătoare.

Fiiți atenți la firmă!

Ze 1278

Agentia principala a fabricii de masini a carilor ferate Imp. și reg. Mare depozit de masini de imblătit, motoare cu benzina, absolvitoare de gaz, cu gaz, locomobile, masini cu aburi, aranjamente pentru mori totfelul de masini și rechizite economice. *Noutate! Patent Record II, masini de semănat, excelentă: 3 masini combinate.*

Agentia fabricii de masini Massey-Harris soc. pe actii în TORONTO (America-nordică), pentru legarea snopurilor, masini secerătoare, aparate pentru cositul ierbei, tăvăleuri și grăpi cu colți. *Noutate! Mașină sistem Massey-Harris pentru grebarea brezdilor combinată cu aparat pentru întorsul fânului, două masini combinate, executate din oțel.*

Agentia fabricii de masini FEHÉR MIKLÓS soc. pe actii BUDAPESTA, pentru locomobilele „Record” cu benzina, pluguri, imblătitoare și vehicule, — pentru mănarea morilor, motoare cu benzina și oleiu brut și achizite pentru masini de imblătit, precum și aparate de tăiat pentru mori și pentru despicarea lemnului. Aranjamente complete pentru cemeră de nutrețuri.

Agentia soc. pe actii Alfa Separator pentru totfelul de masini pentru lăptării, aparate pentru răcirea untului, vase pentru lapte, aranjamente complete pentru lăptării; cele mai bune aburitoare pentru nutrețuri.

Automobile, autobusuri în orice mărime cu garanță.

Mașini pentru transportări de greutate cu aburi și benzina

Ardesie-Eternit, cel mai bun material pentru acoperit.

Schimb de orice fel de masini de imblătit; motoare, masini și rechizite economice excelente.

Achizite pentru orice masini, cu prețuri ieftine.

Reparaturile mașinilor și a rechizitelor economice se execută cu specialitate și cu prețuri foarte ieftine.

Birou și depozit: **IOSIF LĂNYI** Brașov strada Lungă 201. Telefon Interurban: 382.

(La 505)

»VICTORIA«

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACTII ÎN ARAD.

CONVOCARE.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „VICTORIA” prin aceasta se invită, conform §-ului 17 din statute, la

a XXVI-a adunare generală ordinară,

care se va ține în Arad, la 1 Martie st. n. 1914 la 10 ore înainte de amiază, în localitățile institutului (Calea Arhiducului Iosif Nr. 2).

OBIECTE:

1. Raportul direcțiunii, al comitetului de supraveghiere și stabilirea bilanțului.
2. Deciderea asupra împărțirii veniturii curată.
3. Alegerea a 2 membri în direcțiune.

Domnii acționari, cari doresc a participa la adunarea generală în persoană sau prin plenipotențiași, în sensul §-ului 22 din statute, sunt rugați a-și anunța la dreptul lor de participare la adunarea generală și eventual dovezile de plenipotență, cel puțin cu 24 ore înainte de adunarea generală.

Arad, la 20 Februarie 1914.

Direcțiunea institutului,

»VICTORIA«

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN ARAD.

ACTIVA		Bilanț la 31 Decembrie 1913		PASIVA	
Cassa în numărar	257636'28			Capital societar: 12.500 acții à 200 Cor.	2500000
Bon în Giro-Conto la Banca Austro-Ungară	174222'89	431859	17	Fond general de rezervă	1000000
Capitale elocote la alte bănci	344260'58			Fond special de rezervă	863344'30
Cassa de păstrare poștală	18616'10	362876	68	Fond de penziune	245249'79
Cambii		17660073	19	Depuneri spre fructificare	13574703
Imprumuturi hipotecare		2863117	—	Depozite de cassă	40445
Imprumuturi de cont-curent cu acop. hipot. și de efecte		2200318	64	Cambii reescontate	5959237
Avansuri pe efecte		82436	—	Contribuție restantă la depuneri	33690
Efecte proprii:				Dividenda neridicată	4000
500.000 Cor. nom. Oblig. com. „Desti Hazai Első Takarékp. egyes” cu 4% à 80	400.000			Creditori	28772
100.000 Cor. Scris. funciare cu 4½% „Egyes bpesti fővárosi takarékpénztár” à 90	90.000			Interese tranzitoare anticipate	306685
24.500 Cor. nom. Oblig. cu 4½% „Hazai Bank r. t.” à 90	22.050			Venit transpus din anul trecut	30260'61
20 acții „Banca Austro-Ungară” à 1600	32.000			Profit curat	452663'92
100 acții „Ústredni banka ceskych spr.” Praga à 400	40.000				
60 acții „Hungária” pamutárügyár Arad à 500	30.000				
200 acții „Banca generală de asigurare” Sibiu à 200	40.000				
10 acții „Marta” magyar automobil rt. Arad à 200	2.000				
Acții dela diverse bănci și întreprinderi	114.650	770700	—		
Realități proprii:					
Casa institutului din Arad, calea Arhiducelui Iosif Nr. 2.	130000				
Casa institutului din Arad, calea Arhiducelui Iosif Nr. 1.	220000				
Casa filialei din Chișineu	41000				
Casa filialei din Boroșineu	60000				
Alte realități de vânzare	88469'68	539469	68		
Debitori		93401	47		
Mobilier	30342'65				
Amortizare	10342'65	20000	—		
Interese tranzitoare restante		14800	65		
		25039052	48		25039052

DEBIT		Profit și Perdere la 31 Decembrie 1913		CREDIT	
Interese pentru depuneri spre fructificare	681270'75			Venit transpus din anul trecut	30260
Interese de reescont	421062'37			Interese:	
Spese:				dela cambii	1407218'85
Salare	88134'62			„ împrumuturi hipotecare	225666'01
Bani de cvartir	27214'42			„ împrumuturi de cont-curent	128027'14
Imprimare, diverse plăți și spese de birou	53682'69			„ avansuri pe efecte	5503'98
Porto	8631'07			„ capitale elocote la alte bănci	23836'59
Chirie	7333'34			„ efecte proprii	34105'11
Marce de prezență	3480			Chirii și alte arânzi	1556
Contribuție	71818'21			Proviziuni și alte venite	5384
10% dare la depuneri	68127'08	139945	29		
Amortizare din mobilier		10342	65		
Venit transpus din anul trecut	30260'61				
Profit curat	452663'92	482924	53		
		1924021	73		1924021

Arad, la 31 Decembrie 1913.

Sava Raicu m. p.
director-executiv.

Ioan Moldovan m. p.
contabil.

DIRECȚIUNEA:

Mihai Veliciu m. p.
președinte.

Dr. Nicolae Cioclan m. p.

Axentie Secula m. p.

Roman R. Ciorogariu m. p.
vice-președinte.

Dr. Aurel Demian m. p.

Petru Truția m. p.

Traian Vășianu m. p.

Dr. Stefan C. Pop m. p.

COMITETUL DE SUPRAVEGHIARE:

Subsemnatul comitet de supraveghiere am examinat conturile prezente și le-am aflat în deplină consonanță cu registrele institutului.

Dr. Sever Ispravnic m. p.
președinte.

Dr. Cornel Ardelean m. p.

Dr. Ioan Nemet m. p.

Dr. George Vessa m. p.

Procopiu Givulescu m. p.

Aureliu St. Șuluțiu m. p.
revizor expert al „Solidarității”.